

TÜRKMENISTANYŇ “TÜRKMENISTAN” DÖWLET TÄJIRÇILIK BANKY

2022-nji ýylyň 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyň
maliýe hasabatlylygy

we garaşsyz auditorlaryň hasabaty

TÜRKMENISTANYŇ “TÜRKMENISTAN” DÖWLET TÄJIRÇILIK BANKY

MAZMUNY

	Sahypa
ÝOLBAŞÇYLARYŇ 2022-nji ÝYLYŇ 31-nji DEKABRYNDA TAMAMLANAN ÝYLYNYŇ MALIÝE HASABATLYLYGYNÝŇ TAÝÝARLANÝLMAGY WE TASSYKLANYLMAGY ÜÇIN JOGAPKÄRÇILIK BARADA TASSYKLAMASY:	2
GARAŞSYZ AUDITORYŇ GARAŞSYZ NETIJESI	3-6
2022-NJI ÝYLYŇ 31-NJI DEKABRYNDA TAMAMLANAN ÝYLYNYŇ MALIÝE HASABATLYLYGY:	
Peýda ýa-da ýitgiler we gaýry jemlenen girdeji barada hasabat	7
Maliýe ýagdaýy barada hasabat	8
Maýadaky üýtgemeler barada hasabat	9
Pul serişdeleriniň hereketi barada hasabat	10-11
Maliýe hasabatlylygyna degişli bellikler	12-52

TÜRKMENISTANYŇ “TÜRKMENISTAN” DÖWLET TÄJIRÇILIK BANKY

ÝOLBAŞÇYLARYŇ 2022-NJI ÝYLYŇ 31-NJI DEKABRYNDA TAMAMLANAN ÝYLYŇ MALIÝE HASABATLYLYGYNÝŇ TAÝÝARLANÝLMAGY WE TASSYKLANYLMAGY ÜÇIN JOGAPKÄRÇILIK BARADA TASSYKLAMASY

Garaşsyz auditorlaryň borçlarynyň beýany bilen bilelikde seredilmäge degişli bolan aşakdaky getirilen tassyklama Türkmenistanyň “Türkmenistan” Döwlet Täjirçilik Bankynyň (mundan beýläk “Bank” diýip atlandyrylýar) maliýe hasabatlylygyna degişlilikde garaşsyz auditorlaryň we Bankyň ýolbaşçylarynyň jogapkärçiligini aýdyňlaşdyrmak maksady bilen düzülýär.

Bankyň ýolbaşçylary Maliýe hasabatlylygynyň halkara üllülerine (mundan beýläk “MHHÜ” diýip atlandyrylýar) we Türkmenistanyň Merkezi Bankynyň banklaryň we maliýe-karz edaralarynyň maliýe hasabatlylygyna bolan talaplaryna (mundan beýläk “TMB talaplary”) laýyklykda 2022-nji ýylyň 31-nji dekabryň ýagdaýyna Bankyň maliýe hasabatlylygyny ähli möhüm jählerde aýdyňlaşdyrýan Bankyň maliýe ýagdaýyny, 2022-nji ýylyň 31-nji dekabrynda tamamlanan ýyl üçin işiniň netijelerini, pul serişdeleriniň hereketini we Bankyň maýasyndaky üýtgemelerini dogry görkezýän maliýe hasabatlylygynyň taýýarlanylmagy üçin jogap berýär.

Maliýe hasabatlylygy taýýarlananda ýolbaşçylar şu aşakdakylara jogapkärçilik çekýärler:

- buhgalter hasabynyň degişli ýörelgeleriniň saýlanyp alynmagyna we olaryň yzygider ulanylmagyna;
- esaslandyrylan bahalaryň we hasaplaşyklaryň ulanylmagyna;
- MHHÜ talaplarynyň berjaý edilmegine; ýa-da maliýe hasabatlylygyna bolan belliklerde MHHÜ-den düýpli üýtgemeleriniň ählisiniň anyklanylmagyna; we
- Bank öz işini ýakyn gelejekde dowam etdirer diýen çaklama esaslanyp, haçan-da şeýle çaklamanyň bikanun bolan ýagdaýlaryndan başga halatlarda, maliýe hasabatlylygyň taýýarlanylmagyna.

Ýolbaşçylar şu aşakdakylara hem jogapkärçilik çekýärler:

- Bankda içerki gözegçilik ulgamyny işläp düzmek we ornaşdyrmak hem-de bu ulgamyň netijeli we ygtybarly işleýşini üpjün etmek;
- islendik pursatda Bankyň maliýe ýagdaýy barada maglumatlary ýeterlik takyklyk derejesinde taýýarlamaga we maliýe hasabatlylygyny MHHÜ talaplaryna laýyklykda ýöretmäge mümkinçilik berýän buhgalterçilik hasaba alyş ulgamynyň alnyp barylmagyny goldamaklyga;
- Türkmenistanyň kanunçylygyna, buhgalterçilik hasaba alyş üllülerine we Türkmenistanyň Merkezi Bankynyň talaplaryna laýyklykda Bankyň buhgalterçilik hasaba alyş işleriniň we amallarynyň alnyp barylmagyna;
- Bankyň aktiwleriniň gorap saklanmagyny üpjün etmekde, öz ygtyýarlyklarynyň çäklerinde degişli çäreleriň görülmegine; we
- kezzapçylyklaryň, ýalňyşlyklaryň we berlen ygtyýarlykdan kanunsyz peýdalanylmagynyň ýüze çykarylmagyna hem olaryň önüniň alynmagyna.

2022-nji ýylyň 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyň maliýe hasabatlylygy Bankyň Ýolbaşçylary tarapyndan 2023-nji ýylyň 23-nji sentýabrynda tassyklanyldy.

Bankyň Ýolbaşçylarynyň adyndan:

M.Ç.Hajiýew
Müdiriýetiň başlygy

2023-nji ýylyň 23-nji sentýabry
Aşgabat ş., Türkmenistan

A.Hojageldiýew
Baş buhgalter

2023-nji ýylyň 23-nji sentýabry
Aşgabat ş., Türkmenistan

GARAŞSYZ AUDITORYŇ AUDIT NETIJESI

Türkmenistanyň “Türkmenistan” döwlet täjirçilik bankynyň ýolbaşçylaryna:

Auditoryň pikiri

Biz Türkmenistanyň “Türkmenistan” döwlet täjirçilik bankynyň (mundan beýläk “Bank” diýip atlandyrylýar) goşulýan maliýe hasabatlarynyň auditini geçirdik. Ol 2022-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýyna maliýe ýagdaýy barada hasabaty, agzalan senede tamamlanan ýyl üçin peýda ýa-da ýitgiler we gaýry jemlenen girdeji barada hasabaty, maýadaky üýtgemeler barada hasabaty we pul serişdeleriniň hereketi barada hasabaty, şeýle hem maliýe hasabatlaryna bellikleri, şol sanda hasaba alyş syýasatynyň esasy düzgünlerine gysgaça syny öz içine alýar.

Biziň pikirimize görä, “Bellikli pikiri aňlatmak üçin esas” bendinde beýan edilen ýagdaýlaryň mümkin bolan täsirinden başga, goşulýan maliýe hasabatlary 2022-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýyna ähli möhüm jähtlerde Bankyň maliýe ýagdaýyny, şeýle hem Maliýe hasabatlylygynyň halkara ülnülerine (“MHHÜ”) laýyklykda şu senede tamamlanan ýyl üçin onuň maliýe netijelerini we pul serişdeleriniň hereketini dogry görkezýär.

Pikiri aňlatmak üçin esas

Biz Auditiniň halkara ülnülerine (“AHÜ”) laýyklykda auditini geçirdik. Biziň şu ülnülere laýyklykdaky borçlarymyz netijenamamyzyň “Auditoryň maliýe hasabatlylygynyň auditiniň jogapkärçiligi” diýen bölümünde beýan edilýär. Biz Hasapçylar üçin edebiň halkara ülnüleri baradaky geňeşiň “Ussat hasapçylaryň edep kodeksine” (“HEHÜG kodeksi”) we Türkmenistanda biziň maliýe hasabatlylygynyň auditimize degişli bolan edep talaplaryna laýyklykda Bankdan garaşsyz bolup durýarsyň hem şu talaplara we HEHÜG kodeksine laýyklykda beýleki edep borçlaryny ýerine ýetirdik. Biziň alan auditor subutnamalarymyz biziň bellikli pikirimizi aňlatmak üçin esas bolmak üçin ýeterlik we talaba laýyk bolup durýandygyna ynanýarys.

Bellikli pikiri aňlatmak üçin esas

Bank Maliýe hasabatlylygynyň halkara ülnüleriniň ugrundan we, hususan-da, MHHÜ (IFRS) 9 “Maliýe gurallar”-nyň (mundan beýläk “MHHÜ 9” diýip atlandyrylýar) düzgünlerinden tapawutlanýan, Türkmenistanyň Merkezi Bankynyň (mundan beýläk “TMB” diýip atlandyrylýar) görkezmesine laýyklykda müşderilere berilen karzlar boýunça garaşylýan karz ýitgileri üçin ätiýaçlygy hasaplaýar. 2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna garaşylýan karz ýitgileri üçin ätiýaçlygyň möçberi, degişlilikde 188,091, müň manada we 170,226 müň manada deň (12-nji Bellik). 2018-nji ýylyň 1-nji ýanwarynda MHHÜ 9-yň güýje girmegi sebäpli, karz bukjasyna baha bermekligiň we garaşylýan karz ýitgileri üçin ätiýaçlygyň möçberini kesgitlemekligiň ugry üýtgedi. Bank hasabat senesi ýagdaýyna müşderilere berilen karzlaryň hümmetiniň gaçmagyndan garaşylýan ýitgilere baha bermek üçin MHHÜ (IFRS) 9 ornaşdyrmady, degişlilikde, biz TMB-nyň görkezmesine we MHHÜ 9-yň ugruna laýyklykda garaşylýan karz ýitgileri üçin ätiýaçlygyň hasaplamasynyň jemleýji netijeleriniň arasyndaky aratapawuda baha berip bilmedik hem-de şu deň gelmezligiň 2022-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýyna maliýe hasabatlylygynda görkezilen Bankyň karz bukjasyna baha berilmegine we garaşylýan karz ýitgileri üçin ätiýaçlygyň möçberine edýän täsirine baha berip bilmedik.

14-nji Bellikde beýan edilşi ýaly, Bank esasy serişdelere gaýtadan baha bermegi amala aşyrdy. 2022-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýyna adalatly bahanyň düzedişiniň möçberi 22,751 müň manada (2021-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýyna 23,036 müň manada) deň boldy. Şu gaýtadan baha bermeklik Türkmenistanyň Maliýe Ministriligi tarapyndan kesgittlenen indeksleriň ulanylmagy arkaly amala aşyryldy, we biziň pikirimizçe MHHÜ (IAS) 16 “Esasy serişdeler” we MHHÜ (IFRS) 13 “Adalatly gymmata baha bermek” boýunça talaplara laýyk gelmeýär. MHHÜ bilen şu deň gelmezligiň täsirini kesgitlemek üçin auditor proseduralarynyň möçberiniň köpeldilmegini amala aşyrmak mümkin däldi, we şonuň üçin biz şu deň gelmezligiň maliýe hasabatlylygynda berlen esasy serişdeleriniň gymmatyna, könelmä, gaýtadan baha bermek boýunça ätiýaçlyga we paýlanylmadyk peýda bolan täsirini kesgitlep bilmedik.

“Bellikli pikiri aňlatmak üçin esas” bölümüniň bentlerinde beýan edilen çäklendirmeler sebäpli, biz öz auditor proseduralarymyzyň esasynda 2022-nji ýylyň 31-nji dekabrynda tamamlanan ýyl üçin kesgittlenen peýda salgydy üçin talap edilip bilinjek potensial salgyt netijelerini ýa-da düzedişleri kesgitlep bilmedik.

Işleriň üznüksizligine degişlilikde düýpli kesgitsizlik

Biziň pikirimizde mundan beýläk bellikleri etmän, biz goşulýan maliýe hasabatlylygynyň 2-nji Belligine ünsi çekýäris. Türkmenistanda kabul edilen maliýe hasabatlylygynyň milli üňülerine laýyklykda, Bank girdejili bolup durýar we onuň paýlanylmadyk peýdasynyň položitel galyndysy (saldosy) bar. Ýylyň dowamynda Bank Türkmenistanyň Merkezi bankynyň talaplaryna laýyklykda esasylyk maýasynyň talap edilýän derejesine ýetmek üçin paýlanylmadyk peýdasynyň bölegini kapitallaşdyrýar. Şu maliýe hasabatlylygynda paýlanylmadyk peýdanyň balansy otrisatel, sebäbi MHHÜ we Türkmenistanda kabul edilen maliýe hasabatlylygynyň milli üňülerine laýyklykda, belli bir amallara bolan çemeleşmelerde aratapawutlar bar. Degişlilikde, şu şertler möhüm kesgitsizligiň bolmagyny görkezýärler, ol bankyň özüniň üznüksiz işlerini dowam etdirmek ukyplylygyny şübhe astynda goýup biler. Goşulýan maliýe hasabatlylygynda göz önünde tutulan aktiwleriň möçberleriniň öwez dolujlygy we klassifikasiýasy, borçnamalaryň möçberleri we klassifikasiýasy, şeýle hem eger-de Bank özüniň üznüksiz işlerini dowam etdirip bilmejek ýagdaýyna ýüze çykyp biljek islendik beýleki düzetmeler bilen baglylykda haýsydyr düzetmeleri ýok. Şu ýagdaý auditor pikiriniň modifikasiýasyna eltmeýär.

Üns çekýän paragraf

Biz pikirimizde mundan beýläk bellikleri etmän, goşulýan maliýe hasabatlylygynyň 12-nji Belligine ünsi çekýäris, onda 2022-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýyna Bank karz alyjy ýa-da özara baglanyşykly karz alyjylar topary üçin töwekgelçiligiň iň ýokary möçberiniň normatiwiniň berjaý etmeýänligi görkezildi. Bank, Türkmenistanyň Merkezi Banky tarapyndan, şol sanda ykdysady normatiwleriň yerine ýetirilmegi üçin, yzygiderli barlaglara sezewar edilýär we bankyň döwlet maksatnamalaryny maliýeleşdirmekdäki statusyny göz önünde tutup, düzgünleşdiriji tarapyndan hiç hili nägilelikler bildirilmedi.

Auditiň esasy meseleleri

Biziň professional pikirimize görä, bolup geçýän döwrüň maliýe hasabatlylygynyň auditi geçirilende has möhüm ähmiýete eýe bolan meseleler auditiň esasy meseleleri bolup durýar. Bu meselelere biziň maliýe hasabatlylygyna auditymyzyň umumy baglanyşygynda seredildi we bu meselä bolan biziň pikirimiziň emele gelmesinde seredildi, bu meseleler boýunça aýratyn pikiri hödürlemeýäris.

Berlen hakujylara baha bermek

15-nji Bellikde görkezilişi ýaly, 2022-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýyna Bank tarapyndan şitilhananyň, fitnes merkeziň we golf klubuň gurluşygy üçin hakujylar berildi. Şu gurluşygyň Aşgabat şäher häkimliginiň balansyna geçiriljekdigi barada ýokary ähtimallyk bar. Şol sebäpli, Bankyň ýolbaşçylary geljekki ýitgileriň ähtimallygyna baha bermekligi geçirdi we hümmetiň gaçmagynyň önüni almak üçin degişli ätiýaçlygy hasaplamak baradaky karary kabul etdi. Ätiýaçlygyň zerur möçberine baha bermeklik maliýe hasabatlylygynyň çykarylan pursatyna bar bolan maglumatlaryň esasynda edildi we Bankyň aktiwleriniň ýitgileriniň ähtimallygyny doly görkezýär.

Biziň hereketlerimiz

Biz geljekki ýitgileriň mümkinçiligini, meňzeş amallaryň bar bolan tejribesini we gaýry elýeter maglumatlary göz önünde tutup, bankyň ýolbaşçylary tarapyndan amala aşyrylýan ätiýaçlyga baha bermek usulyýeti derňedik we ýolbaşçylaryň baha bermesiniň esasyly bolup durýandygy baradaky netijä geldik.

Ýolbaşçylaryň we korporatiw dolandyryşy üçin jogap berýän adamlaryň maliýe hasabatlylygy üçin jogapkärçiligi

Ýolbaşçylar MHHÜ laýyklykda agzalan maliýe hasabatlylygynyň taýýarlanylmagy we dogry berilmegi üçin hem-de ýolbaşçylaryň, göwnejaý däl hereketler ýa-da ýalňyşlar zerarly möhüm ýoýulmalary öz içine almaýan maliýe hasabatlylygy taýýarlamak üçin zerur diýip hasap edýän içerki gözegçilik ulgamy üçin jogapkärçiligi çekýär. Şu maliýe hasabatlylygy taýýarlananda, ýolbaşçylaryň guramany ýatymaga, onuň işini bes etmäge hyýallanan ýa-da onuň ýatymaklykdan ýa-da işi bes etmeklikden başga, haýsydyr hakyky alternatiwasy bolmadyk ýagdaýlardan başga, ýolbaşçylar Bankyň öz işini üznüksiz dowam etdirmek ukybyna baha bermek üçin, degişli ýagdaýlarda işiň üznüksizligine degişli bolan maglumatlaryň aýan edilmegi üçin we buhgalter hasaba alyşyň esaslary hökmünde işiň üznüksizliginiň ýörelgesini ulanmak üçin jogapkärçiligi çekýär. Korporatiw dolandyryşy üçin jogap berýän adamlar Bankyň maliýe hasabatlylygyny taýýarlamak prosesi üçin gözegçilik etmek üçin jogapkärçilik çekýärler.

Auditoryň maliýe hasabatlylygyň auditi üçin jogapkärçiligi

Biziň maksadymyz maliýe hasabatlylygynyň göwnejaý däl hereketler ýa-da ýalňyşlar zerarly möhüm ýoýulmalary öz içine almaýandygyna laýyk ynamy almakdan we biziň pikirimizi öz içine alýan auditor netijenamany çykarmakdan ybaratdyr. Laýyk ynam ynamyň yokary derejesi bolup durýar, emma Auditniň halkara ülnülerine (AHÜ) laýyklykda geçirilen auditniň hemişe bar bolan möhüm ýoýulmany ýüze çykaryp biljekdiginiň kepilligi bolmaýar. Ýoýulmalar göwnejaý däl hereketleriň ýa-da ýalňyşyň netijesi bolup biler we eger-de aýratynlykda ýa-da jeminde olaryň peýdalanyjyly tarapyndan şu maliýe hasabatlylygy esasynda kabul edilýän ykdysady çözgütlerine täsir edip biljekligi çaklanylýsa, möhüm diýip hasaplanylýar.

AHÜ laýyklykda geçirilýän auditniň çäklerinde biz professional pikirlenmäni ulanýarys we tutuş auditor barlagynyň dowamynda professional skeptisizmi saklaýarys. Mundan başga-da, biz aşakdakylary ýerine ýetirýäris:

- göwnejaý däl hereketler ýa-da ýalňyş zerarly maliýe hasabatlylygynyň möhüm ýoýulmalarynyň töwekgelçiliklerini ýüze çykarmak we olara baha bermek; şu töwekgelçiliklere jogap edip, auditor proseduralaryny işläp taýýarlamak we geçirmek; biziň pikirimizi aňlatmak üçin esas bolýan ýeterlik we talaba laýyk bolup durýan auditor subutnamalaryny almak. Göwnejaý däl hereketleriniň netijesinde möhüm ýoýulmany ýüze çykarmazlygyň töwekgelçiligi ýalňyşyň netijesinde möhüm ýoýulmany ýüze çykarmazlygyň töwekgelçiliginden yokarydyr, çünki göwnejaý däl hereketler dildüwşügi, içerki gözegçilik ulgamyndan çetleşip, maglumatlaryň ýa-da hereketleriň bilkastlaýyn görkezilmezligini ýa-da nädogry berilmegini öz içine alyp biler;
- Bankyň içerki gözegçilik ulgamynyň netijeliligi barada pikiri aňlatmak maksady bilen däl-de, ýagdaýlara degişli bolan auditor proseduralaryny işläp taýýarlamak maksady bilen, audit bilen baglanyşykly bolan içerki gözegçilik ulgamyna düşünmekligi almak;
- ulanylýan hasabat syýasatynyň talaba laýyk häsiýetine we baha möçberleriniň esasylygyna we ýolbaşçylar tarapyndan taýýarlanan degişli maglumatlaryň beýan edilşine baha bermek;
- ýolbaşçylar tarapyndan buhgalter hasaba alyşyň esaslary hökmünde işiň üznüksizligi barada çaklamanyň kanunylygy barada netijäniň, alnan auditor subutnamalar esasynda bolsa Bankyň öz üznüksiz işini dowam etdirmek ukybyna möhüm şübheleleriň ýüze çykyp biljekdiginiň wakalary ýa-da şertleri sebäpli, möhüm kesgitsizligiň bardygy ýa-da yokdugy barada netijäniň emele getirilmegi. Eger-de biz möhüm kesgitsizligiň bardygy barada netijä gelsek, biz auditor netijenamamyzda maliýe hasabatlylygynda degişli aýan edilýän maglumatlara ünsümizi çekmeli ýa-da eger-de maglumatlaryň şeýle aýan etmesi ýeterlik bolmasa, biz pikirimizi modifisirlmeli. Biziň netijelerimiz biziň auditor netijenamamyzyň senesine çenli alnan auditor subutnamalaryna esaslanandyr. Emma geljekki wakalar ýa-da şertler Bankyň öz işini üznüksiz dowam etmek ukybyny ýitirip bilmekligine getirip biler;
- maliýe hasabatlylygynyň umumy beýan edilşine, onuň düzümine we mazmunyna baha bermekligi, şol sanda maglumatlaryň aýan edilmegine, şeýle hem şu maliýe hasabatlylyk, onuň esasyndaky amallaryň we wakalaryň beýan edilşi olar barada dogry düşüňjani alyp bolmaklygyna baha bermekligi amala aşyryarys.

Biz korporativ dolandyryş üçin jogap berýän adamlaryň dykgatyna auditň meýilnamalaşdyrylan göwrümi we möhletleri barada hem auditoryň ünsüni çeken möhüm meseleler barada, şol sanda biziň auditň prosesinde ýüze çykarýan içkeri gözegçilik ulgamynyň möhüm kemçilikleri barada maglumatlary ýetirip, olar bilen maglumat babatynda özara gatnaşygy saklaýarys.

Şeýle hem biz korporativ dolandyryş üçin jogap berýän adamlaryň salgysyna biziň garaşsyzlyga bildirilýän ähli degişli edep talaplaryny ýerine ýetirendigimiz we olaryň dykgatyna auditoryň garaşsyzlygyna täsir edýän diýip hasaplap boljak ähli babatda we gaýry meseleler barada, zerur ýagdaýlarda bolsa ähli degişli seresaplylyk çäreleri barada maglumatlary ýetirendigimiz barada arza edýäris.

Gaýry meseleler

Bu hasabat, auditoryň pikirini hasaba almak bilen, Bankyň ýolbaşçylaryna maglumat hökmünde we işde ulanmak niýeti bilen taýýarlanyldy. Başga hiç hili maksatlar üçin niýetlenmedik, diňe auditor netijenamasynda talap edilýän ähli maglumatlary bermek maksady bilen kanunçylyk tarapyndan ygtyýar edilen iň ýokary derejede geçirilen audit amala aşyryldy. Biz bu hasabatdaky maglumatlaryň, başga maksatlar üçin ýa-da haçan-da bir gün tanyşyp biljek, beýleki peýdalanyjylar tarapyndan ulanylmagyna jogapkärçiligi çekmeýäris.

Auditor:

BAKER TILLY KLITOU AND PARTNERS
Recorded in the public electronic register
of auditors and audit firms under FA 384

2023-nji ýylyň 23-nji sentýabry

TÜRKMENISTANYŇ “TÜRKMENISTAN” DÖWLET TÄJIRÇILIK BANKY**2022-nji ÝYLYŇ 31-nji DEKABRYNDA TAMAMLANAN ÝYLYNYŇ
PEÝDA ÝA-DA ÝITGILER WE GAÝRY JEMLENEN GIRDEJISI BARADA HASABAT***(müň türkmen manatda)*

	Bellik	2022 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna	2021 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna
Göterim girdejileri	4	255,216	271,219
Göterim çykdajylary	4	<u>(76,874)</u>	<u>(85,605)</u>
MÜŞDERILERE BERLEN KARZLAR BOÝUNÇA GARAŞYLÝAN KARZ ÝITGILERI ÜÇIN ÄTIÝAÇLYKLARYNYŇ EMELE GETIRILMEGINDEN ÖŇ ARASSA GÖTERIM GIRDEJISI		<u>178,342</u>	<u>185,614</u>
Müşderilere berlen karzlar boýunça garaşylýan karz ýitgileri üçin ätiýaçlyklarynyň emele getirilmegi	12	<u>(17,865)</u>	<u>(2,227)</u>
ARASSA GÖTERIM GIRDEJI		<u>160,477</u>	<u>183,387</u>
Hyzmat haky girdejileri	5	92,906	75,785
Hyzmat haky çykdajylary	5	(16,516)	(19,282)
Maýa goýum işinden sap peýda		539	472
Daşary ýurt walýutasy bilen geçirilen amallar boýunça sap peýda	6	3,162	2,603
Gaýry çykdajylar, netto	7	<u>(847)</u>	<u>(8,826)</u>
ARASSA GÖTERIM DÄL GIRDEJI		<u>79,244</u>	<u>50,752</u>
Amaly çykdajylar	8	<u>(106,799)</u>	<u>(99,190)</u>
PEÝDA SALYNÝAN SALGYTDAN ÖŇKI PEÝDA		<u>132,922</u>	<u>134,949</u>
Peýda salynýan salgyt boýunça (çykdajylar) / tygşytlama	9	<u>30,189</u>	<u>(240,585)</u>
SAP PEÝDA /(ÝITGI)		<u>163,111</u>	<u>(105,636)</u>
Gaýry jemlenen girdeji		<u>315</u>	<u>315</u>
UMUMY JEMLENEN GIRDEJI /(ÝITGI)		<u>163,426</u>	<u>(105,321)</u>

Bankyň Ýolbaşçylarynyň adyndan:

M.Ç.Hajiyew
Müdiriýetiň başlygy2023-nji ýylyň 23-nji sentýabry
Aşgabat ş., Türkmenistan

A.Hojageldiyew
Baş buhgalter2023-nji ýylyň 23-nji sentýabry
Aşgabat ş., Türkmenistan

12-52-nji sahypalardaky bellikler şu maliýe hasabatlylygynyň aýrylmaz bölegi bolup durýar. Garaşsyz auditorlaryň hasabaty 3-6-njy sahypalarda görkezilen.

TÜRKMENISTANYŇ "TÜRKMENISTAN" DÖWLET TÄJIRÇILIK BANKY

2022-nji ÝYLYŇ 31-nji DEKABRY ÝAGDAÝYNA BANKYŇ MALIÝE ÝAGDAÝY BARADA HASABATY (müň türkmen manatda)

	Bellik	2022 ý. 31-nji dekabry	2021 ý. 31-nji dekabry
AKTIWLER			
Pul serişdeleri we olaryň ekwiwalentleri	10	6,977,688	739,038
Banklardaky serişdeler	11	327,809	155,857
Müşderilere berlen karzlar	12	5,175,968	6,767,776
Maýa goýumlar we gymmatly kagyzlar	13	126,431	126,431
Esasy serişdeler	14	100,698	95,433
Maddy däl aktiwler	14	2,868	1,902
Maýa goýum eýeçiligi		4,517	4,674
Gurluşyga berlen hakujylar	15	1	1
Gaýry aktiwler	16	67,846	606,228
		<u>12,783,826</u>	<u>8,497,340</u>
AKTIWLERIŇ HEMMESI			
		<u>12,783,826</u>	<u>8,497,340</u>
BORÇNAMALAR WE MAÝA			
BORÇNAMALAR			
Banklaryň we beýleki maliýe institutlaryň serişdeleri		4,066	182
Müşderileriň serişdeleri	17	8,681,027	4,477,244
Banklardan we gaýry maliýe edaralaryndan alnan karzlar (zaýom)	18	3,482,245	3,363,407
Gaýra goýlan salgyt borçnamalary	9	61,462	320,214
Gaýry borçnamalar	19	65,681	10,059
		<u>12,294,481</u>	<u>8,171,106</u>
MAÝA			
Esaslyk maýa	20	475,000	425,000
Umumy ätiýaçlyklar		122,442	104,879
Esasy serişdelere gaýtdan baha bermegiň ätiýaçlygy		22,721	23,036
Toplanan ýitgi		(130,818)	(226,681)
		<u>489,345</u>	<u>326,234</u>
JEMI BORÇNAMALAR WE MAÝA		<u>12,783,826</u>	<u>8,497,340</u>

Bankyň Ýolbaşçylarynyň adyndan:

M.Ç.Hajiýew
Müdiriýetiň başlygy

2023-nji ýylyň 23-nji sentýabry
Aşgabat ş., Türkmenistan

A.Hojageldiýew
Baş buhgalter

2023-nji ýylyň 23-nji sentýabry
Aşgabat ş., Türkmenistan

12-52-nji sahypalardaky bellikler şu maliýe hasabatlylygynyň aýrylmaz bölegi bolup durýar. Garaşsyz auditorlaryň hasabaty 3-6-njy sahypalarda görkezilen.

TÜRKMENISTANYŇ “TÜRKMENISTAN” DÖWLET TÄJIRÇILIK BANKY

2022-NJI ÝYLYŇ 31-NJI DEKABRYNDA TAMAMLANAN ÝYLYŇ MAÝASYNDAKY ÜYTGETMELER BARADA HASABATY

(müň türkmen manatda)

	Bellik	Esaslyk maýa	Umumy ätiýaçlyklar	Esasy serişdelere gaýtadan baha bermek boýunça ätiýaçlyk	Toplanan ýitgi	Maýanyň hemmesi
2020-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýyna saldo	20	<u>370,000</u>	<u>94,344</u>	<u>23,351</u>	<u>(55,825)</u>	<u>431,870</u>
Ýitgi		-	-	-	(105,636)	(105,636)
Esasy serişdelere gaýtadan baha bermek boýunça ätiýaçlygy		-	-	(315)	315	-
paýlanylmadyk peýda geçirmek		55,000	-	-	(55,000)	-
Esaslyk maýanyň köpeldilmegi		-	10,535	-	(10,535)	-
Umumy ätiýaçlyklara geçirmek		-	-	-	-	-
2021-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýyna saldo	20	<u>425,000</u>	<u>104,879</u>	<u>23,036</u>	<u>(226,681)</u>	<u>326,234</u>
Peýda		-	-	-	163,111	163,111
Esasy serişdelere gaýtadan baha bermek boýunça ätiýaçlygy		-	-	(315)	315	-
paýlanylmadyk peýda geçirmek		50,000	-	-	(50,000)	-
Esaslyk maýanyň köpeldilmegi		-	17,563	-	(17,563)	-
Umumy ätiýaçlyklara geçirmek		-	-	-	-	-
2022-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýyna saldo	20	<u>475,000</u>	<u>122,442</u>	<u>22,721</u>	<u>(130,818)</u>	<u>489,345</u>

Bankyň Ýolbaşçylarynyň adyndan:

M.Ç.Hajiyew
Müdiriýetiň başlygy

2023-nji ýylyň 23-nji sentýabry
Aşgabat ş., Türkmenistan

A.Hojageldiyew
Baş buhgalter

2023-nji ýylyň 23-nji sentýabry
Aşgabat ş., Türkmenistan

12-52-nji sahypalardaky bellikler şu maliýe hasabatlylygynyň aýrylmaz bölegi bolup durýar. Garaşsyz auditorlaryň hasabaty 3-6-njy sahypalarda görkezilen.

TÜRKMENISTANYŇ “TÜRKMENISTAN” DÖWLET TÄJIRÇILIK BANKY

2022-NJI ÝYLYŇ 31-NJI DEKABRYNDA TAMAMLANAN ÝYLYŇ PUL SERIŞDELERINIŇ HEREKETI BARADA HASABATY (müň türkmen manatda)

	Bellik	2022 ý.31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna	2021 ý.31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna
AMALLAR IŞINDEN PUL SERIŞDELERINIŇ HEREKETI:			
Peýda salgydy boýunça çykdaýlaryň hasaba alynmagyndan öňki peýda		132,922	134,949
Aşakdakylara düzedişler:			
Arassa göterim girdejisine	4	(178,342)	(185,614)
Esasy serişdeleriň könelmesine	14	5,795	5,545
Maddy däl aktiwleriň amortizasiýasyna	14	308	291
Maýa goýum eýeçiligiň könelmesine		157	54
Esasy serişdeleri we maýa goýum gozgalmaýan emläginiň hasapdan aýrylmaklaryndan ýitgi	14	1,577	957
Müşderilere berlen karzlar boýunça garaşylýan karz ýitgileri üçin döredilen ätiýaçlykdaky herekete	12	17,865	2,227
Gaýry jemlenen girdeji arkaly adalatly baha boýunça hasaba alynýan maýa goýum gymmatly kagyzlardan girdeji	13	-	(472)
Berlen hakujylaryň hümmetiniň gaçmagynyň öňüni almaklygyň ätiýaçlygyndaky herekete	15	-	6,060
Ulanylmadyk zähmet rugsatlary boýunça ätiýaçlykdaky herekete	19	242	175
Gaýry aktiwleriň hümmetiniň gaçmagynyň öňüni almaklygyň ätiýaçlygyndaky herekete	16	(400)	(163)
Daşary ýurt walýutasy bilen amallar boýunça nyrh tapawudyna	6	48,276	99
Amallar aktiwlerindäki we borçnamalaryndaky üýtgemelerinden ozalky amallar işinden pul serişdeleriniň akymalarynyň gelip düşmegi / (yzyna gaýtmagy)		28,400	(35,892)
Amallar aktiwlerindäki we borçnamalaryndaky üýtgetmeler			
Amal aktiwleriň (köpelmegi) / azalmagy:			
Müşderilere berlen karzlar		1,025,557	(538,040)
TMB-daky hökmany ätiýaçlyk		27,398	7,736
Banklardaky serişdeler		(170,630)	(79,099)
Berlen hakujylar		-	(6,060)
Gaýry aktiwler		480,673	(482,207)
Amal borçnamalaryň köpelmegi / (azalmagy):			
Banklaryň we gaýry maliýe institutlarynyň serişdeleri		3,884	(1,769)
Müşderileriň serişdeleri		4,203,642	(16,472)
Gaýry borçnamalar		55,380	(772)
Göterimlerden we peýda salgydy salynmazdan öň geçirilýän amallar işinden pul serişdeleriniň akymalarynyň gelip düşmegi / (yzyna gaýtmagy)		5,654,304	(1,152,575)
Alnan göterimler		779,079	72,151
Tölenen göterimler		(76,494)	(84,830)
Peýda salgydy, tölenen		(194,446)	(45,034)
Amal işinden pul serişdeleriniň akymalarynyň arassa gelip düşmegi / (yzyna gaýtmagy):		6,162,443	(1,210,288)

TÜRKMENISTANYŇ "TÜRKMENISTAN" DÖWLET TÄJIRÇILIK BANKY

2022-NJI ÝYLYŇ 31-NJI DEKABRYNDA TAMAMLANAN ÝYLYŇ PUL SERIŞDELERINIŇ HEREKETI BARADA HASABATY (DOWAMY) (müň türkmen manatda)

	Bellik	2022 ý.31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna	2021 ý.31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna
MAÝA GOÝUM IŞINDEN PUL SERIŞDELERINIŇ HEREKETI:			
Esasy serişdeleriň satyn alynmagy	14	(12,637)	(12,688)
Maddy däl aktiwleriň satyn alynmagy	14	(1,274)	(421)
Alnan diwidentler		-	472
Adalatly gymmat boýunça gaýry jemlenen girdeji arkaly hasaba alynýan maýa goýum gymmatly kagyzlarynda üýtgetmeler		-	(34,041)
Maýa goýum işinden pul serişdeleriniň sap arassa yzyna gaýtmagy		(13,911)	(46,678)
MALIÝE IŞINDEN PUL SERIŞDELERINIŇ HEREKETI:			
Banklardan we gaýry maliýe edaralaryndan alnan karzlardan (zaýom) gelip düşmeler		403,651	569,473
Banklardan we gaýry maliýe edaralaryndan alnan karzlaryň (zaýom) üzülmegi		(284,813)	(265,654)
Maliýe işinden pul serişdeleriniň akymalarynyň sap arassa gelip düşmegi		118,838	303,819
PUL SERIŞDELERINIŇ WE OLARYŇ EKWIWALENTLERINIŇ ARASSA (AZALMAGY)/KÖPELMEGI		6,267,370	(953,147)
PUL SERIŞDELERI WE OLARYŇ EKWIWALENTLERI, ýylyň başyna	10	371,804	1,324,951
PUL SERIŞDELERI WE OLARYŇ EKWIWALENTLERI, ýylyň ahyryna	10	6,639,174	371,804

Bankyň Ýolbaşçylarynyň adyndan:

M.Ç.Hajiyew
Müdiriýetiň başlygy

2023-nji ýylyň 23-nji sentýabry
Aşgabat ş., Türkmenistan

A.Hojageldiyew
Baş buhgalter

2023-nji ýylyň 23-nji sentýabry
Aşgabat ş., Türkmenistan

12-52-nji sahypalardaky bellikler şu maliýe hasabatlylygynyň aýrylmaz bölegi bolup durýar. Garaşsyz auditorlaryň hasabaty 3-6-njy sahypalarda görkezilen.

TÜRKMENISTANYŇ “TÜRKMENISTAN” DÖWLET TÄJIRÇILIK BANKY

2022-NJI ÝYLYŇ 31-NJI DEKABRYNDA TAMAMLANAN ÝYLYŇ MALIÝE HASABATLYLYGYNA BELLIKLER

(müň türkmen manadynda, eger başga görkezilmedik ýagdaýynda)

1. UMUMY MAGLUMAT

Türkmenistanyň “Türkmenistan” döwlet täjirçilik banky Türkmenistanyň Prezidentiniň 1998-nji ýylyň 3-nji dekabryndaky 3970 belgili Karary esasynda döredildi. Bankyň täze düzgünnamasy Türkmenistanyň Prezidentiniň 2015-nji ýylyň 18-nji sentýabryndaky 14408 belgili Karary bilen tassyklanyp, Türkmenistanyň Ykdysadyýet we ösüş ministrligi tarapyndan 2015-nji ýylyň 10-njy noýabrynda we Türkmenistanyň Merkezi banky tarapyndan 2015-nji ýylyň 17-nji oktyabrynda hasaba alyndy. Bank öz işini Türkmenistanyň kanunçylygyna laýyklykda ýerine ýetirýär.

Bankyň bank amallaryny amala aşyrmak üçin Türkmenistanyň Merkezi Bankynyň iki sany ygtyýarnamasy bar:

- 2001-nji ýylyň 9-njy ýanwaryndaky 90 belgili milli walýutada bank amallaryny amala aşyrmak üçin;
- 2001-nji ýylyň 9-njy ýanwaryndaky 25 belgili daşary ýurt walýutada bank amallaryny amala aşyrmak üçin

Bankyň ýerleşýän we hasaba alnan salgysy: Türkmenistan, Aşgabat ş., Görogly köç., 79. 2022-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýynda Bankyň Türkmenistanyň dürli welaýatlarynda ýerleşýän 23 sany şahamçasy bardy. Bankyň baş edarasy Aşgabat şäherinde ýerleşýär.

Amala aşyrylýan bank amallarynyň esasy görnüşleri: karzlaşdyrmak, goýumlaryň we depozitleriň çekilmegi we ýerleşdirilmegi, daşary ýurt walýutasynyň satyn alynmagy we satuwy, pul geçirimleri, gurluşygy maliýeleşdirmek boýunça Türkmenistanyň milli maksatnamasyna gatnaşmagy.

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýynda Bankyň ýeketäk eýesi Türkmenistanyň Hökümeti bolup durýar.

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýynda Bankyň işgärleriniň sany, degişlilikde 1,269 adam we 1,171 adamdan ybarat boldy.

Amal gurşawy

Türkmenistanda Türkmenistanyň Merkezi bankyndan we täjirçilik banklarynyň ulgamyndan ybarat bolan iki derejeli bank ulgamy bar. “Türkmenistanyň Merkezi banky hakyndaky”, “Karz edaralary we bank işi hakyndaky”, “Daşary ykdysady gatnaşyklarynda puly kadalaşdyrmak we pula gözegçilik etmek hakyndaky” kanunlar Türkmenistanda bank ulgamynyň işlerini düzgünleşdirýän esasy kanunlar bolup durýar.

Türkmenistanda esasy bank amallary şu aşakdakylardan ybaratdyr:

- goýumlaryň we depozitleriň çekilmegi;
- pul geçirimleriň amala aşyrylmagy;
- karzlaryň berilmegi;
- ipoteka karzlaşdyrylmagy;
- maýa goýum taslamalarynyň maliýeleşdirilmegi;
- üçünji adamlar üçin zamunlyklaryň, kepilnamalaryň we beýleki borçlaryň berilmegi;
- maliýe serişdeleriniň çekilmegi we ýerleşdirilmegi hem gymmat bahaly kagyzlaryň dolandyrylmagy;
- müşderileriň maýa goýumlarynyň dolandyryjysy ýa-da geňeşçisi;
- ýa-da maliýe wekili ýa-da maslahatçysy hökmünde hyzmatlaryň amala aşyrylmagy;
- gozgalmaýan emläk bilen girew we beýleki amallaryň amala aşyrylmagy.

Häzirki wagtda Türkmenistanda karzlaşdyrmagyň täze gurallary işlenip düzülýär. Olara hususy ulgamyň mikrokarzlaşdyrmasy, önümçilik üçin karzlar degişlidir.

2. HASABATLYLYGY BERMEGIŇ ÝÖRELGELERI

MHHÜ laýyklygy barada beýanname

Bankyň şu maliýe hasabatlylygy Maliýe hasabatlylygyň halkara ülnüleri baradaky komiteti tarapyndan çykarylýan Maliýe hasabatlylygyň halkara ülnülerine (mundan beýläk “MHHÜ” diýip atlandyrylýar) we Maliýe hasabatlylygyň halkara ülnüleriniň interpretasiýalary baradaky topar tarapyndan çykarylýan interpretasiýalara laýyklykda taýýarlanylýdy.

Hereket edýän walýuta we bermekligiň walýutasy

Bankyň maliýe hasabatlylygyna goşulan maddalar Banka degişli bolan wakalaryň ýa-da ýagdaýlaryň mazmunynda bolan ykdysady manyny oňat şöhlendiriýän walýutany ulanyp, bahalandyrylýar (mundan beýläk “Hereket edýän walýuta” diýip atlandyrylýar). Hereket edýän walýuta we şu maliýe hasabatlylygyny bermekligiň walýutasy türkmen manady bolup durýar (mundan beýläk “manat” diýip atlandyrylýar).

Şu maliýe hasabatlylygy müň manatda berlen, eger başgalar görkezilmedik bolsa. Şu maliýe hasabatlylygy adalatly gymmat boýunça hasaba alnan aýratyn maliýe gurallaryna baha bermekden başga, taryhy gymmat ýörelgesi esasynda taýýarlanylýdy.

Assosiirlenýän kompaniýalaryň hasaba alnyşy

Bankyň assosiirlenýän kompaniýadaky maýa goýumlary paýly gatnaşyk usuly esasynda hasaba alynýar. Assosiirlenýän kompaniýa diýip Bankyň bu kompaniýa möhüm täsiri bar bolan, emma ol ne golçur, nede bilelikdäki kärhana bolan kompaniýa düşünilýär. Paýly gatnaşyk usulyna laýyklykda assosiirlenýän kärhana goýulýan maýa goýumlar ilki başda özüne düşýän gymmaty boýunça tassyklanylýar, soňra olaryň balans bahasy satyn alma senesinden soň assosiirlenýän kompaniýanyň peýdalarynda ýa-da ýitgilerinde Bankyň paýynyň ykrar etmek hasabyna ýokarlanýar ýa-da azalýar. Bankyň assosiirlenýän kompaniýanyň peýdasynynda ýa-da ýitgisindäki paýy Bankyň peýdasynyň ýa-da ýitgisiniň düzüminde ykrar edilýär.

Peýdanyň paýlanylmagynyň netijesinde emele gelýän serişdeler maýa goýumlaryň balans bahasyny azaldýar. Maýa goýumlaryň balans bahasy şeýle hem assosiirlenýän kompaniýanyň gaýry jemlenen girdejisindäki üýtgemeler bilen baglylykda ýüze çykýän maýa goýumlaryň obýektinde maýa goýumçynyň proporsional paýly gatnaşygyndaky üýtgemelerini aýan etmek maksady bilen düzedilýär. Bu üýtgemelerde Bankyň paýy gaýry jemlenen girdejiniň düzüminde tassyklanylýar.

Bankyň assosiirlenýän kompaniýa bilen geçirilýän amallarynyň netijesinde ýüze çykýän peýdalary ýa-da ýitgileri Bankyň assosiirlenýän kompaniýadaky paýly gatnaşygynyň bar bolan derejesinde çäklendirilýär. Assosiirlenýän kompaniýanyň hasabat seneleri Bankyň hasabat seneleri bilen gabat gelýär we meňzeş ýagdaýlardaky meňzeş amallar we wakalar üçin hasabat syýasaty Bankyň hasabat syýasaty bilen deň gelýär.

Üznüksiz işiň ýörelgesi

Şu maliýe hasabatlylygy Kompaniýanyň üznüksiz işiň ýörelgesi esasynda öz işini dowam etdirjekdigi baradaky çaklamalar esasynda taýýarlanylýdy. Türkmenistanda kabul edilen maliýe hasabatlylygynyň milli ülnülerine laýyklykda, Bank girdejili bolup durýar we onuň paýlanylmadyk peýdasynyň položitel galyndysy (saldosy) bar. Ýylyň dowamynda Bank Türkmenistanyň Merkezi bankynyň talaplaryna laýyklykda esasylyk maýasynyň talap edilýän derejesine ýetmek üçin paýlanylmadyk peýdasynyň bölegini kapitallaşdyrýar. Şu maliýe hasabatlylygynda paýlanylmadyk peýdanyň balansy otirisatel, sebäbi MHHÜ we Türkmenistanda kabul edilen maliýe hasabatlylygynyň milli ülnülerine laýyklykda, belli bir amallara bolan usullarda aratapawutlar bar.

3. HASABA ALYŞ SYÝASATYNYŇ ESASY ÝÖRELGELERI

Bermekligiň esaslary

Şu maliýe hasabatlylygy Bankyň maliýe ýagdaýynyň we işleriniň maliýe netijeleriniň gurluşly görkezilmegi bolup durýar. Maliýe hasabatlylygynyň maksady Bankyň maliýe ýagdaýy, işleriniň maliýe netijeleri we pul serişdeleriniň hereketi barada maglumatlary bermeklik bolup durýar.

Maliýe hasabatlylygynda serişdelerden peýdalanmagyň netijeleri, Bankyň ýolbaşçylarynyň üstüne ýüklenen borçlar hem görkezilýär. Şu maksada ýetmek üçin maliýe hasabatlylygynda aşakdakylar barada maglumat bar:

- Aktivler
- Borçnamalar
- Maýa
- Girdejiler we çykdajylar, şol sanda peýdalar we ýitgiler
- Eýelere hasaplap aýyrmalar we olaryň eýeler hökmünde gatançlary
- Bankyň pul serişdeleriniň akymlyary

Gaýry maliýe aktivleri we borçnamalary, şeýle hem maliýe däl aktivleri we borçnamalary peýda ýa-da ýitgi arkaly amortizirlenen baha ýa-da adalatly baha boýunça, ýa-da gaýry jemlenen girdeji arkaly adalatly baha boýunça, ýa-da ilkibaşdaky baha boýunça görkezilýärler.

Satuw üçin bar bolan dolanyşykdan daşary aktivler iki ululygyň iň kiçisi boýunça görkezilýärler: satuw üçin harajatlary hasaba almazdan, balans we adalatly baha boýunça. Adalatly baha – bu täjirçilik esasynda geleşigi geçirmäge isleg bildirýän oňat habarly bolan taraplaryň arasynda aktivi çalyşmakda ýa-da borçnamany düzgünleşdirmekde alynmagy mümkin bolan baha.

Maliýe gurallary

Maliýe gurallaryny ykrar etmek we olara baha bermek

Haçan-da Bank degişli maliýe guralyna baglylykda şertnama boýunça tarap bolanda, maliýe aktivleri we maliýe borçlary Bankyň balansynda görkezilýär. Bank hasaplaşyklaryň senesi boýunça birsyhly häsiýete eýe bolan maliýe aktivleriň we borçlaryň satyn alynmalaryny hem ýerlenilmegini görkezýär.

Maliýe aktivleri we borçlary ilkibaşda adalatly baha boýunça şöhlelendirilýär. Peýda ýa-da ýitgiler arkaly adalatly baha boýunça hasaba alynýan maliýe aktivleri we borçlary bolmadyk maliýe aktivleriniň we borçlarynyň ilkibaşdaky bahasy maliýe aktiviň satyn alynmagy ýa-da döredilmegi ýa-da maliýe borçlarynyň çykarylmagy bilen gös-göni baglanyşykly bolan çekilen amallar harajatlarynyň möçberine görä düzedilýär. Maliýe aktivleriň we borçlaryň bahalaryna soňra baha bermekligiň ýörelgeleri aşakda görkezilen hasaba alyş syýasatynyň degişli düzgünlerinde beýan edilýär.

Bank maliýe aktivlerini aşakda agzalan esasy kategoriýalar boýunça toparlara bölýär:

- Amortizirlenen gymmat boýunça bahalandyrylýan maliýe aktivi;
- Gaýry jemlenen girdeji (GJG) arkaly adalatly gymmat boýunça bahalandyrylýan maliýe aktivi;
- Peýda ýa-da ýitgi arkaly adalatly gymmat boýunça bahalandyrylýan maliýe aktivi.

Bergi gurallary

Bergi gurallarynyň toparlara bölünmegi we soňra hasaba alnyşy aşakdakylara bagly bolup durýar:

- a) Maliýe aktivlerini dolandyrmak üçin ulanylýan Bankyň biznes-nusgasy;
- b) Şertnamada göz öňünde tutulan pul serişdeleriniň akymlyary bilen baglanyşykly bolan maliýe aktiwiniň häsiýetnamalaryna.

Biznes-nusga

Biznes-nusga Bankyň pul serişdeleriniň akymlyaryny emele getirmek üçin öz maliýe aktivlerini dolandyryş usulyny kesgitleýär. Ulanylýan bu biznes-nusga baglaşylan şertnamanyň esasynda alynmaly pul

serişdeler arkaly ýa-da maliýe aktiwleri satmagyň netijesinde ýa-da agzalan bu iki ýol arkaly pul serişdeleriniň akymalarynyň emele gelmegini kesgitleýär.

Bank öz işini alyp barmagynda maliýe aktiwleri dolandyrmagyň dürli nusgalaryny ulanyp biler, şonuň bilen birlikde Bankyň ösüş strategiýasyna laýyklykda we Türkmenistanda bazar mehanizmleriniň kesgitlidigi sebäpli maliýe aktiwleriň uly bölegi şertnamalaýyn pul akymalaryny almagyň modeliniň çäginde saklanar diýip garaşylýar.

SPPI kriteriýasy

Maliýe aktiwiniň şertnama şertleriniň SPPI-nyň kriteriýalaryna gabat gelmegine baha bermek maksady bilen Bank her bergidarlyk guralyna SPPI testi (mundan beýläk “SPPI test” diýip atlandyrylýar) geçirýär. Bu baha bermeklik geçirilende, Bank şulary hasaba alýar: şertnamalaýyn pul akymary karzlaşdyrmagyň esasy mehanizmi bilen ylalaşýanlygyny/ylalaşmaýanlygyny, ýagny, göterimler diňe puluň wagtlaýyn gymmatyna seredilmegini, karz töwekgelçiligi, başga esasy karz töwekgelçilikleri we esasy karz şertnama laýyk gelýän peýdany öz içine alýar. Haçan-da şertnamalaýyn şertlerine karzlaşdyrmagyň esasy mehanizmine gabat gelmeýän töwekgelçilik ýa-da üýtgemeklik (wolatillik) girizilende, gabat gelýän maliýe aktivi peýda ýa-da ýitgiler arkaly bazar (adalatly) baha boýunça toparlara bölünýär we bahalandyrylýar.

Bu faktorlaryň esasynda Bank öz bergidarlyk gurallaryny aşakda getirilen üç kategoriýa boýunça toparlara bölýär:

Amortizasiýa bahasy boýunça bahalandyrylýan maliýe aktiwleri

a) Maliýe aktiwler biznes-modeliň çäginde saklanylýar. Onuň maksady - şertnama esasynda göz önüne tutulan pul akymary almak üçin aktiwleri saklamak.

b) Maliýe aktiwiniň şertnamalaýyn şertleri bellenen möhletlerde pul akymaryna eýe bolmaklygy göz önüne tutýar. Bu pul akymary diňe berginiň esasy möçberini we esasy berginiň tölenilmedik möçberine bolan göterimleri tölemeklikden ybarat bolup durýar.

Bu aktiwleriň balans bahasy garaşylýan karz ýitgileri bilen düzedilýär. Bu maliýe aktiwleriň göterim girdejileri “Göterim girdejileri”-ne netijeli göterim stawkanyň usulyny ulanmaklyk bilen girizilýär.

Gaýry jemlenilen girdejide (mundan beýläk “GJG” diýip atlandyrylýar) bazar (adalatly) baha boýunça bahalandyrylýan maliýe aktiwler:

a) Aktiv şertnama arkaly nazara alnan pul serişdeleiniň akymaryna eýe bolmak üçin hem-de bu aktiwleri satmak maksady bilen aktiwleri dolandyrmagy göz önünde tutýan biznes-modeliň çäklerinde saklanýar.

b) Maliýe aktiwiniň şertnamalaýyn şertleri bellenen möhletlerde pul akymaryna eýe bolmaklygy göz önüne tutýar. Bu pul akymary diňe berginiň esasy möçberini we esasy berginiň tölenilmedik möçberine bolan göterimleri tölemeklikden ybarat bolup durýar.

Balans bahasynda üýtgemeler gaýry jemlenilen girdejiniň düzüminde ykrar edilýär. Garaşylýan karz ýitgileriniň, göterim girdejileriniň we daşary ýurt walýutasynyň hümmetiniň üýtgemeginiň ykrar edilmegi peýda ýa-da ýitgileriň düzüminde bolup geçýär. Haçanda maliýe aktiwiniň ykrar edilmegi bes edilende, başda gaýry jemlenilen girdejiniň düzüminde ykrar edilen kumulýatiw peýda ýa-da ýitgi peýda ýa-da ýitgilere geçirilýär. Bu maliýe aktiwler boýunça göterim girdejiler “Göterim girdejiler”-iň düzüminde netijeli göterim stawkanyň usulyny ulanmaklyk arkaly ykrar edilýär.

Peýda ýa-da ýitgiler arkaly bazar (adalatly) baha boýunça bahalandyrylýan maliýe aktiwler:

Bank, amortizasiýa bahasy we bazar (adalatly) bahasy boýunça GJG arkaly bahalandyrylýan maliýe aktiwleriň kriteriýalaryna gabat gelmedik maliýe aktiwleri, peýda ýa-da ýitgiler arkaly bazar (adalatly) baha boýunça toparlara bölýär. Peýda ýa-da ýitgiler arkaly bazar (adalatly) baha boýunça häsiýetlendirilýän we hejirleme guralyň bölegi bolup durmaýan bergidarlyk maýa goýumlaryň peýdasy ýa-da ýitgisi “Sap söwda girdejiler” –iň düzüminde peýda ýa-da ýitgiler hasabatynda olaryň ýüze çykan döwründe şöhlelendirilýär. Bu maliýe aktiwler boýunça göterim girdejiler “Göterim girdejiler”-iň düzüminde netijeli göterim stawkanyň usulyny ulanmaklyk arkaly ykrar edilýär.

Maliýe aktiwleri ilki başda ykrar edilende, Bank soňra täzeden toparlara bölmek hukugy bolmazdan, ony öz ygtyýaryna görä, peýda ýa-da ýitgi arkaly adalatly baha boýunça bahalandyrylýan hökmünde topara bölüp bilýär, eger-de ol aktiwleriň ýa-da borçnamalaryň dürli baha berme binýatlarynyň ulanylmagy ýa-da olar bilen bagly bolan peýdalaryň we ýitgileriň ykrar edilmegi sebäpli, başgaça ýüze çykyp biljek baha bermä ýa-da ykrar etmäge bolan çemeleşmeleriň zygider dälidigini aradan aýyrmaga ýa-da möhüm derejede azaltmaga ýardam berende.

Agzalan kategoriýalaryň hiç haýsyna degişli bolmadyk maliýe aktiwler, peýdalar ýa-da ýitgi arkaly bazar (adalatly) baha boýunça häsiýetlendirilýän aktiwlere degişli bolup durýar.

Paýly gurallar

Bank adalatly baha boýunça bahalandyrylýan bergi gurallaryna maýa goýumlara baha berýär, olaryň üýtgetmeleri, Bankyň ýolbaşçylarynyň ilki başda ykrar etmede, gaýry jemi girdejiniň üstünden adalatly baha boýunça bahalandyrylýanlaryň düzümine maýa goýumlary kesgitläň ýagdaýlaryndan başga, peýdanyň ýa-da ýitginiň düzüminde görkezilýärler.

Türkmenistanda paýly gymmat bahaly kagyzlaryň söwdasynyň bazar mehanizmleriniň kesgitli bolanlygy sebäpli, Bankyň syýasaty paýly gurallary gaýry jemlenilen girdeji arkaly bazar (adalatly) baha boýunça bahalandyrylýan hökmünde toparlara bölmekden durýar, maýa goýumdan maýa goýum girdejisini almak üçin saklanylýan ýagdaýlaryndan başga maksatlar üçin, maýa goýumlar saklananda. Bu ýagdaýlarda, bazar (adalatly) bahada üýtgeşmeler gaýry jemlenilen girdejinin düzüminde ykrar edilýär we soňra peýda ýa-da ýitgä geçirilip bilmeýär. Bu görnüşli maýa goýumlardan alynýan diwidentler peýda ýa-da ýitginiň düzüminde gaýry girdejiler hökmünde ykrar edilýär.

Peýdalar ýa-da ýitgi arkaly bazar (adalatly) baha boýunça bahalandyrylýan paýly maýa goýumlardan peýdalar ýa-da ýitgiler peýda ýa-da ýitgiler hasabatynda “Sap söwda girdeji”-niň düzüminde şöhlelendirilýär.

Reklassifisirleme

Bank maliýe aktiwleri reklassifisirlýär diňe haçan-da ol bu aktiwlere galtaşýan maliýe aktiwleri dolandýrmakda ulanylýan biznes-modele üýtgedilmeleri girizende we, eger-de bu üýtgedilme Bankyň amallary üçin möhüm diýip hasaplanylýanda. Eger Bank maliýe aktiwleri reklassifisirlýän bolsa onda reklassifikasiýa perspektiwaly reklassifikasiýa senesinden bäri geçirilýär. Ol sene biznes-model üýtgänden soň ilkinji hasabat döwrüniň ilkinji güni hökmünde kesgittenilýär. Bank öňde ykrar edilen peýdalary, ýitgileri we göterimleri ýañadan hasaplamaýar.

Maliýe aktiwleriň ykrar edilmeginiň bes edilmegi

Maliýe aktiwiniň (ýa-da, eger ulanylýan bolsa, maliýe aktiwiniň böleginiň ýa-da meňzeş maliýe aktiwleriniň toparynyň böleginiň) aýan edilmegi bes edilýär, haçan-da:

- aktiwden pul serişdeleriniň alynmagy üçin hukuklaryň güýji ýatanda;
- Bank aktiwden pul serişdeleriniň alynmagy üçin hukuklaryny geçirse ýa-da aktiwden pul serişdeleriniň alynmagy üçin hukugy özünde galdyrsa, ýöne “geçirmek” baradaky ylalaşyk boýunça üçünji tarapa düýpli gijikdirmesiz olary tölemek boýunça borjy öz üstüne alsa;
- Bank ýa-da (a) aktiw boýunça töwekgelçilikleriň we peýdalaryň hemmesini diýen ýaly geçirdi, ýa-da (b) ne geçirdi, ne-de aktiw boýunça ähli töwekgelçilikleri we peýdalary özünde galdyrdy, ýöne ol aktiw üçin gözgeçiligi geçirdi.

Şertnamada nazara alnan pul akymalarynyň modifikasiýasy

Bank şertnamada nazara alnan maliýe aktiw boýunça pul akymalaryna ýaňadandan garamak ýa-da modifikirlmek ýagdaýlarynda, ilkibaşdaky şertlere görä bolup geçen üýtgemeleriň wajyplyk derejesine baha berýär.

Eger-de şertler düýpli tapawutlanýan bolsalar, Bank ilkibaşdaky maliýe aktiwini ykrar edilmegini bes edýär we adalatly baha boýunça täze maliýe aktivi ykrar edýär hem aktiw üçin täze netijeli göterim stawkasyny ýaňadan hasaplaýar. Hümmeitiň gaçmagyna gaýtadan garalandaky sene diýip şertlere ýaňadan seredilen sene hasaplanýlar, şol sanda karz töwekgelçiliginiň möhüm derejede ýokarlanmagy bolup geçýärmä ýa-da ýokmydygyny kesgitlemek maksady bilen. Emma Bank täze ykrar edilen maliýe aktiw ilkibaşda ykrar edilende hümmeiti gaçan diýip hasaplanýarmy ýa-da dälmidigine hem baha berýär, aýratynda, haçan-da gaýtadan garalma hadysasy karz alyjynyň (zaýom) ilkibaşda ylalaşylan tölegleri töläp bilmedik ýagdaýy bilen esaslandyrylýan bolsa. Maliýe aktiwleriň balans bahasyndaky aratapawut peýda ýa-da ýitgi baradaky hasabatda şöhlelendirilýär.

Eger şertler gaty tapawutlanmaýan bolsalar, ýaňadan garaýyş ýa-da üýtgeşme ykrar edilmegini bes edilmegine getirmeýärler. Bank (walowyý) balans gymmaty ilkibaşdaky netijeli göterim stawka boýunça üýtgedilen pul akymalaryna görä ýaňadan hasaplaýar we peýda ýa-da ýitgiler we gaýry jemlenen hasabatnyň düzüminde modifikasiýadan peýdany ýa-da ýitgini ykrar edýär.

Eger modifikasiýa garaşylýan pul ýitgileriň hasaplanýş usulyýetine görä möhüm töwekgelçiligiň galmagyna getirse, onda şertnamany modifikasiýa etmekden netije usulyýete görä hümmeitiň gaçmagynyň hasaplanýşyna täsir edýär.

Maliýe borçlaryň toparlara bölünşi we soňra hasaba alnyşy

Bank ähli maliýe borçlary soňra amortizirlenen bahasy boýunça bahalandyrylýanlar hökmünde toparlara bölýär, aşakda berlenlerden başgasyny:

a) peýda ýa-da ýitgi arkaly bazar (adalatly) baha boýunça bahalandyrylýan maliýe borçnamalary. Şeýle borçnamalar, şol sanda borçnamalar bolup durýan (proizwodnyý) gurallary, soňra bazar (adalatly) baha boýunça bahalandyrylýarlar;

b) haçan-da maliýe aktiwini geçirilşi ykrar etmäni bes etmek talaplaryna gabat gelmedik ýagdaýynda ýa-da, haçan-da dowam edýän gatnaşyk hasaba alyş ýörelgesi ulanylanda döreýän maliýe borçlar;

ç) bazaryňkydan kiçi bolan göterim stawkaly karzy (zaýom) hödürlemeklik boýunça maliýe kepilligiň we borçnamalaryň şertnamalary. Şeýle şertnamalar ilkibaşda ykrar edilenden soň, soňra aşakda berlenleriň iň uly ululygy boýunça bahalandyrylmaly:

i. Bank tarapyndan ýitgilere döredilen baha berişi ätiýaçlyklarynyň möçberi; we

ii. gerekli ýerinde, girdejiniň umumy möçberini aýyrmak esasynda, ilkibaşda ykrar edilen möçberi;

d) bizneslar birikdirilende alyjy arkaly ykrar edilen şertli öwez dolup bilijilik. Şeýle şertli öwez dolup bilijilik soňra bazar (adalatly) baha boýunça bahalandyrylýar. Ondaky üýtgeşmeler peýda ýa-da ýitgileriň düzüminde ykrar edilýär.

Maliýe borç ilkibaşda ykrar edilende Bank ony, soňra reklassifikasiýa etmeklik hukugyna ýol goýman, öz islegine görä toparlara bölüp biler. Ol peýda ýa-da ýitgi arkaly bazar (adalatly) baha boýunça bahalandyrylýar.

Aktiwleriň we borçlaryň özara hasaplaşygy

Bankyň maliýe aktiwleri we borçlary özara hasaplaşykda bolýar we Bankyň maliýe ýagdaýy baradaky hasabatda ýygnaýan görnüşinde görkezilýär, haçanda onuň üçin ýuridiki esaslar bar bolanda we taraplaryň bergiligi sap-esasda sazlamak pikiri bar bolanda ýa-da şol bir wagtda aktivi satmak we borjy ýerine ýetirmek niýeti bar bolanda.

Maliýe borjuň ykrar edilmeginiň bes edilişi

Maliýe borjy (ýa-da onuň bölegi) doly tölenen diýip hasaplanýar, haçan-da bergidar:

a) ýa-da bu borjy (ýa-da onuň bölegini) karz beriji bilen adatça, pul serişdeleri ýa-da başga maliýe aktiwleri bilen, haryt ýa-da hyzmat arkaly hasaplaşyp, ýerine ýetirse;

b) ýa-da ýuridiki taýdan bu borç (ýa-da onuň bölegi) boýunça ilkinji jogapkärçilikden, hukuk işlerini ýerine ýetirmegiň ýa-da karz berijiniň çykaran çözgüdiniň netijesinde, boşadylýar.

Maliýe borjuň ykrar edilşini bes etmeklik pul akymalarynyň möhüm üýtgeşmeleri ýüze çykan ýagdaýynda hem bolup geçýär, ýagny, eger pul akymalarynyň getirilen gymmaty täze şertlere laýyklykda, hyzmat haky peşgeşlerine tölegleri öz içine alyp, alnan hyzmat haky peşgeşi hasaba almazlyk esasynda, ilkişadaky netijeli göterim stawka boýunça diskontirlenen, ilkişadaky maliýe borjy boýunça galan pul akymalarynyň iň azyndan 10 göterime diskontirlenen getirilen gymmatyndan tapawutlanýan bolsa.

Berlen deňeşdirme döwründe maliýe gurallarynyň hasaba alnyşy

Maliýe aktiwleri şu kategoriýalara bölünýärler: peýda ýa-da ýitgi arkaly adalatly baha boýunça (“PÝAAB”) hasaba alynýanlar; doly üzülyänçä saklanylýanlar (“DÜS”); satuw üçin bar bolanlar (“SÜBB”); şeýle hem karzlar (zaýom) we debitor bergilik. Maliýe aktiwleriniň şol ýa-da başga bir topara degişli edilmegi olaryň aýratynlyklaryna we satyn alma maksatlaryna baglydyr hem-de olaryň hasaba alnyşa kabul edilen pursatynda bolup geçýär.

Doly üzülyänçä saklanylýan maýa goýumlar. Bank olary doly üzülyänçä saklamak hyýaly we mümkinçiligi bar, bellenilýän ýa-da kesgitlenilýän tölegli we doly üzülmeginiň möhleti bellenen bolan proizvodnyý däl maliýe aktiwleri, DÜS kategoriýasyndaky maliýe aktiwleri diýip ykrar edilýärler. Doly üzülyänçä saklanylýan maýa goýumlar, hümmetiniň gaçmagynyň önüni almak üçin ätiýaçlygy hasaba almazdan, netijeli göterim stawka usulynyň ulanylmagy bilen amortizirlenen baha boýunça hasaba alynýarlar.

Eger-de Bank doly üzülyänçä saklanylýan maýa goýumlary doly üzülmä möhletine çenli (aýratyn ýagdaýlardan başga) ujypsyz möçberden köp bolan möçbere satsa ýa-da reklassifikasiýa geçirse, onda ähli kategoriýa satuw üçin bar bolan maliýe aktiwleriniň düzümine geçirilmelidir. Mundan başga-da, Banka häzirki maliýe ýylyň we indiki iki ýylyň dowamynda islendik maliýe aktiwlerini üzülişe çenli saklanylýan diýip toparlara bölmeklik gadagan ediler.

Karzlar (ssudalar) we debitor bergilik. Guramaçylykly bazarda dolanşykda bolmadyk, söwda debitor bergilik, berlen ssudalar we bellenen ýa-da kesgitlenilýän tölegli gaýry debitor bergilik, banklardaky serişdeler, müşderilere berlen ssudalar we gaýry maliýe aktiwler „ssudalar we debitor bergilik“ diýip klassifisirlenýärler. Karzlar (ssudalar) we debitor bergilik, hümmetiň gaçmagyny hasaba almazdan, netijeli göterim stawka usulyny ulanmak bilen amortizirlenen baha boýunça hasaba alynýarlar. Göterim girdeji netijeli göterim stawkany ulanmak arkaly ykrar edilýär, göterim girdejisi ujypsyz bolan gysga möhletli debitor bergiligi hasaba almazdan.

Peýda ýa-da ýitgiler arkaly adalatly baha aşadaky maliýe aktiwleri öz içine alýar:

1. Söwda diýip toparlandyrylýanlary:
 - esasan, satmak ýa-da ýakyn gelejekde yzyna satyn almak maksady bilen, satyn alnan aktiwler ýa-da kabul edilen borçnamalar;
 - bilelikde dolandyrylýan we, bar bolan şaýatnamalar boýunça, gysga möhletli peýdany almak üçin ulanylýan maliýe gurallarynyň bukjasyň bölegi bolup durýanlar;
 - proizvodnyý maliýe guraly bolup durýanlar (hejirlemäniň netijeli gurallaryndan başga);
2. Ilkişadaky ykrar edilen pursatynda Bank tarapyndan gural hökmünde klassifisirlenýanlary. Onuň üýtgeşmelerini peýda ýa-da ýitginiň düzümine geçirmek bilen, soňra adalatly baha boýunça bahalandyrylýar.

Satuw üçin bar bolanlar. Satuw üçin bar bolan maliýe aktiwlerine, aktiwleriň ozalky toparlaryna düşmedik ýa-da ilki başda şu topara toparlandyrylan, proizwodnyý bolmadyk maliýe aktiwleri degişlidir. Şu toparyň aktiwlerine, diňe özüne düşýän gymmaty boýunça hasaplanylýan aktiw bazarynda bazar kotировkasy bolmadyk üçünji taraplaryň paýly gymmatly kagyzlaryndan (paýnamalaryndan) başgalaryndan, soňraky baha berme adalatly baha boýunça amala aşyrylýar.

Maliýe borçnamalarynyň hasaba alnyşy, esasan MHHÜ (IFRS) 9-a laýyklykda bolşy ýalydy, diňe PweÝHAB hökmünde bellenilen borçnamalar bilen bagly bolan Bankyň öz karz töwekgelçiliginiň netijesinde ýüze çykyan peýdalaryň ýa-da ýitgileriň hasaba alnyşyny hasaba almazdan. Şeýle üýtgeşmeler GJG-de soňra reklassifikasiýa etmesiz peýda ýa-da ýitgiler we gaýry jemlenen girdeji baradaky hasabatda şöhlelendirilýärler.

Pul serişdeleri we olaryň ekwiwalentleri

Pul serişdeleri we olaryň ekwiwalentleri gysga möhletiň dowamynda nagt pul serişdeleriniň degişli möçberine erkin konwertirlenip biljek kassadaky pul serişdelerini, banklardaky serişdeleri öz içine alýar.

Maliýe edaralaryna berlen karzlar

Bank adaty alyp barýan işiniň dowamynda maliýe edaralaryna dürli möhletlere karzlary berýär. Maliýe edaralara berlen karzlar ilki başda adalatly bahasy boýunça ykrar edilýär. Maliýe edaralaryna berlen karzlar soňra netijeli göterim stawka usuly esasynda amortizasiýa bahasy boýunça bahalandyrylýarlar. Maliýe edaralaryna berlen karzlar hümmetiň gaçmagynyň önüni almaklyga döredilen islendik ätiýaçlygy hasaplamazdan hasaba alynýarlar.

Başga maliýe amalyna esaslanýan maliýe gurallary

Bank adaty alyp barýan işiniň dowamynda dürli başga maliýe amalyna esaslanýan maliýe gurallary boýunça geleşikleri baglaşýar. Başga maliýe amalyna esaslanýan gurallar ilki başda agzalan gurallar boýunça şertnamanyň baglaşylan senesinde adalatly bahasy boýunça ykrar edilýär we soňra her hasabat senesinde olara adalatly bahasyňa çenli gaýtadan baha kesilýär. Adalatly baha gurallaryň esasynda bolan gündelik bazar we şertnama nyrlaryny hem gaýry faktorlary göz önünde tutýan bazar kotировkalary ýa-da baha emele getiriş modelleri esasynda bahalandyrylýar. Başga maliýe amalyna esaslanýan gurallar adalatly bahasy oňaýly bolanda aktiwler hökmünde we olaryň adalatly bahasy oňaýsyz bolanda olar borçlar hökmünde hasaba alynýar. Başga maliýe amalyna esaslanýan gurallar balansda peýda ýa-da ýitgiler arkaly adalatly baha boýunça ykrar edilýän maliýe aktiwlere we borçlara girýärler. Şu gurallar boýunça döreýän peýda we ýitgiler peýda ýa-da ýitgiler arkaly adalatly baha boýunça aýan edilýän maliýe aktiwleriň we borçlaryň arassa peýda/ýitgiler maddasynda ykrar edilýär.

Müşderilere berlen karzlar

Müşderilere berlen karzlar maliýe gurallarynyň beýleki kategoriýalara bölünýän aktiwlerden başga, bazar kotировkalary bolmadyk bellenen ýa-da kesgitlenilýän pul akymlyry bilen başga maliýe amalyna esaslanýan maliýe gurallary bolmadyk maliýe aktiwleri bolup durýarlar.

Bank tarapyndan berlen karzlar ilki başda hasaba alyşda adalatly bahanyň üstüne çekilen amal harajatlaryň goşulmagy netijesinde görkezilýär, olar bolsa şu maliýe aktiwleriň satyn alynmagy ýa-da döredilmegi bilen gös-göni baglanşyklydyr. Eger berlen serişdeleriň adalatly bahasy karzyň adalatly bahasyna deň bolmasa, mysal üçin, bazar nyryndan pes bolan nyrh boýunça karzlar berlen ýagdaýynda, berlen serişdeleriň adalatly bahasy bilen karzyň adalatly bahasynyň arasyndaky aratapawut karzyň ilki başdaky ykrar edilmegindeki görnüşinde çykdaýy hökmünde şöhlelendirilýär we şu ýitgileriň häsiýetine laýyklykda peýda ýa-da ýitgiler we gaýry jemlenen girdeji baradaky hasabatda görkezilýär. Soňra karzlar netijeli göterim stawka usulynyň ulanylmagy bilen amortizasiýa bahasy boýunça kesgitlenilýär. Müşderilere berlen karzlar hümmetiň gaçmagynyň önüni almak üçin döredilen ätiýaçlyklary hasaba almazdan şöhlelendirilýär. Döwlet maksatnamalaryna laýyklykda Bank kiçi göterim stawkalar boýunça karzlary berýär. Muňa meňzeş karz görmüşleri Türkmenistanyň territoriýasynda ýerleşýän birnäçe beýleki banklarda hem ulanylýar. Şonuň bilen birlikde berlen stawkalar bazar stawkalary diýip hasaplanylýar we bazar göterim stawkasyny hasaba almak bilen amortizasiýa bahasy boýunça berlen maliýe gurallaryň hasabatyny alyp barmaklygyň zerurlygy ýok.

Karzlaryň hasapdan çykarylmagy

Berlen karzlary töletdirip bolmadyk ýagdaýynda, şol sanda üpjünçilik üçin töletdirmäni ulanmak arkaly olar hümmetiň gaçmagynyň öňüni almaklygyň ätiýaçlygynyň hasabyna hasapdan çykarylýarlar. Karzlaryň we berlen serişdeleriň hasapdan çykarylmagy Bankyň ýolbaşçylary tarapyndan Banka tölenilmeli möçberleri töletdirmek boýunça ähli mümkin bolan çäreler görülenden soň, şeýle hem Bank tarapyndan bar bolan girew üpjünçiliginiň ýerlenilmeginden soň bolup geçýär. Öň hasapdan çykarlan möçberleriň soňra öweziniň dolmagy öwez doldurylýan wagtynda peýda ýa-da ýitgiler we gaýry jemlenen girdeji barada hasabatda maliýe aktiwleriniň hümmetiniň gaçmagy boýunça çykdajylaryň azalmagy görnüşinde ykrar edilýär.

Hümmetiň gaçmagynyň öňüni almaklygyň ätiýaçlygy

Bank, maliýe aktiwleriň ýa-da maliýe aktiwleriň toparynyň hümmetiniň gaçmagynyň obýektiv şaýatnamalary bar bolanda, maliýe aktiwleriň hümmetiniň gaçmagyny göz önünde tutýar. Maliýe aktiwleriň hümmetiniň gaçmagy aktiwniň balans bahasy bilen çaklanylýan geljekki pul serişdeleriniň gelip gowuşmalarynyň häzirki bahasynyň arasyndaky aratapawudy, şol sanda amortizasiýa bahasyny hasaba alyp, maliýe aktiwleri boýunça ilki başdaky netijeli göterim stawkanyň ulanylmagy bilen diskontirlenen kepillikler we üpjünçilik boýunça alnyp bilinjek möçberleri öz içine alýan görnüşinde bolup durýar.

Geljekki döwürlerde hümmetiniň gaçmagynyň netijesinde ýitginiň möçberi azalýan ýagdaýyndan başga, hümmetiniň gaçmagyndan emele gelýän şeýle ýitgiler dikeldilmeýär, we azalma öwez dolma ýaly hümmetiniň gaçmagynyň ykrar edilmeginden soň bolup geçen waka bilen obýektiv bagly bolup biler, şu ýagdaýda hümmetiniň gaçmagyndan öň ykrar edilen ýitgi ätiýaçlygyň düzedilmegi arkaly dikeldilýär.

Özüne düşýän gymmaty boýunça hasaba alynýan maliýe aktiwleri üçin hümmetiniň gaçmagyndan emele gelýän ýitgiler maliýe aktiwniň balans bahasy bilen meňzeş maliýe aktiw boýunça peýdanyň häzirki bazar kadasyny ulanmak bilen diskontirlenen pul serişdeleriniň hasaplaşyk gelejekki hereketiniň häzirki bahasynyň arasyndaky aratapawut hökmünde bahalandyrylýar. Şeýle hümmetiň gaçmagyndan emele gelýän ýitgiler dikeldilmeýär.

Hümmetiň gaçmagynyň hasaplamasy töwegelçiliklere sezewar edilen aktiwleriň seljermesi esasynda amala aşyrylýar we ol, ýolbaşçylaryň pikirine görä, degişli ýitgileriň ödelmegi üçin ýeterlik bolan möçberi şöhlelendirýär. Ätiýaçlyklar aýratynlykda wajyp bolup durýan maliýe aktiwlere degişlilikde töwegelçiliklere sezewar bolan aktiwlere aýratyn baha bermekligiň netijesinde we aýratynlykda wajyp bolup durmaýan maliýe aktiwlere degişlilikde ýekebara ýa-da bilelikdäki baha bermekligiň esasynda döredilýär.

Hümmetiň gaçmagynyň üýtgemegi ätiýaçlygyň hasabyny (amortizasiýa bahasy boýunça hasaba alynýan maliýe aktiwleri) ulanmak bilen (özüne düşýän gymmaty boýunça hasaba alynýan maliýe aktiwleri) hasapdan göni aýyrmak ýoly arkaly peýda degişli edilýär. Balansda şöhlelendirilen aktiwler hümmetiň gaçmagynyň ululygyna görä azalýarlar. Bank hümmetiň gaçmagyndan ýitginiň ýüze çykmagynyň obýektiv şaýatnamalarynyň bolmagyny kesgitlemekde bahalandyrylan faktorlary bergidaryň ýa-da emitentiň likwidliligi, olaryň tölemäge ukyplylygy, işewürlük töwegelçilikleri we maliýe töwegelçilikleri, meňzeş maliýe aktiwleri boýunça borçnamalaryň ýerine ýetirilmezliginiň derejeleri we meýilleri, milli we ýerli ykdysady meýilleri hem şertleri barada, şeýle hem üpjünçiligiň we kepilligiň bazar (adalatly) bahasy barada maglumaty öz içine alýar. Aýratynlykda ýa-da bilelikde şu we beýleki faktorlar maliýe aktiwleriň ýa-da maliýe aktiwleriň toparynyň hümmetiniň gaçmagyndan ýitgini ykrar etmek üçin obýektiv şaýatnamany möhüm derejede görkezýärler.

Ýitgilere baha bermeklik subýektiv häsiýeti öz içine alýandygyny nazarda tutmaly. Bankyň ýolbaşçylary hasabat senesine töwegelçiliklere sezewar bolan aktiwler bilen bolup geçen ýitgileriň öwezini dolmak üçin görkezilen hümmetiniň gaçmagynyň ululygynyň ýeterlikdigini hasap edýärler, emma Bank belli bir döwürleriň dowamynda görkezilen hümmetiň gaçmagyna görä uly ýitgileri çekip biljekdigi mümkindir.

Esasy serişdeler

Esasy serişdeleriň könelmegi aktiwleriň peýdaly ulanylýan möhletiniň dowamynda olary hasapdan çykarmak maksady bilen esasy serişdeleriň balans gymmatynyň hasabyna ýazylýar. Könelmekligiň hasaplanylmagy aşakdaky kadalaryň ulanylmagy bilen göni usulyň esasynda amala aşyrylýar:

Binalar we desgalar	2-7%
Kompýuterler we ofis enjamlary	6-10%
Mebel we degişlilikler	4-25%
Ulag serişdeleri	10%

Her hasabat senesine Bank esasy serişdeleriň we maddy däl aktiwleriň balans gymmatynyň, olaryň dikeldiş gymmatyndan ýokary geçýändigine ýa-da geçmeýändigine baha berýär. Dikeldiş gymmaty diýip satuw boýunça harajatlary we sarp ediş gymmaty aýyrmak bilen adalatly bahasynyň uly möçberine düşünilýär. Esasy serişdeleriň we maddy däl aktiwleriň balans gymmaty olaryň dikeldiş gymmatyndan ýokary geçende Bank esasy serişdeleriň balans gymmatyny olaryň dikeldiş gymmatyna çenli azaldýar. Hümmetiň gaçmagy netijesinde ýitginiň aýan edilmeginden soňra esasy serişdeler boýunça amortizasiýa geçirmeleri indiki döwürlerde aktiwleriň balans bahasynyň täzeden hasaplap toparlara bölmek maksady bilen galyndy bahasyny (eger ol göz öňüne tutulan bolsa) hasaba almazdan ulanyş möhletiniň dowamynda deň düzedilýär.

Bank esasy serişdelere döwlet guramalary tarapyndan ykrar edilen indeksleriň ulanylmagy esasynda gaýtadan bahalandyrmagy amala aşyryar, we onuň täsiri maýanyň hasaplarynda görkezilýär. Gaýtadan baha bermeklikden emele gelýän täsir maýada (kapitalda) tassyklanylýar we esasy serişdeleriň peýdaly ulanylyş möhletiniň dowamynda amortizirlenýär.

Maýa goýum eýeçiligi

Maýa goýum eýeçiligi – bu kärende töleglerini ýa-da maýanyň gymmatynyň artmagyny, ýa-da şolaryň ikisini hem almak maksady bilen, (eýesiniň ýa-da maliýe kärende şertnamasy boýunça kärendeçiniň) eýeçiliginde bar bolan gozgalmaýan emläk (ýer ýa-da bina, ýa-da binanyň bölegi, ýa-da şolaryň ikisi hem).

Haçan-da maýa goýum emlägi bilen bagly bolan geljekki ykdysady peýdalaryň kärhana gelip düşmeginiň ähtimallygy bar bolanda; we maýa goýum emläginiň gymmatyny ygtybarly ölçäp bolanda, diňe şonda maýa goýum eýeçiligini aktiw hökmünde ykrar etmeli.

Bank şeýle gozgalmaýan emlägiň obýektiniň gündelik hyzmat edilişi üçin harajatlary maýa goýum eýeçiliginiň balans gymmatynda ykrar etmeýär. Şu harajatlar olaryň ýüze çykmagyna görä peýdanyň ýa-da ýitginiň düzüminde ykrar edilýärler.

Maýa goýum eýeçiligi ilki başda hakyky harajatlar boýunça ykrar edilýär. Satyn almagyň bahasy maýa goýum eýeçiligini edinmek üçin hakyky çykdajylaryň düzümine girýär. Soňra Bank eýeçiligi taryhy bahasy boýunça hasaba alýar.

Maddy däl aktiwler

Bank tarapyndan gözegçilik edilýän, fiziki göwrümi bolmadyk, gelejekde Bank olardan ykdysady peýdany görer diýip tama edýän bir-birlerine laýyk hasaplanýan we seýrek duş gelýän monetar däl aktiwlere gönüden-göni bagly çykdajylara maddy däl aktiwler diýilýär.

Ilki başda tassyklanandan soň maddy däl aktiw islendik toplanan amortizasiýa we islendik hümmet gaçmakdan toplanan ýitgileri hasaba almazdan, özüne düşýän gymmaty boýunça hasaba alynmalydyr. Maddy däl aktiwleriň hyzmatyna bolan çykdajylar, olaryň emele gelen döwrüniň çykdajylary diýip hasaplanmalydyr.

Eger programmanyň üpçünçiligi degişli enjamyň aýrylmaz bir bölegi bolmasa, onda ol maddy däl aktiw diýip hasap edilýär.

Amortizasiýanyň hasaplanylşy aşakdaky ýyllyk kadalary ulanmaklyk bilen göni usul esasynda amala aşyrylýar:

Maddy däl aktiwler	5 %
--------------------	-----

Amortizasiýa amala aşyrylmaly, haçan-da bu aktiw ulanmaklyga elýeter bolan ýagdaýynda, ýagny, aktiwniň ýerleşýän ýeri we ýagdaýy, ýolbaşçylaryň öňde goýulýan meýilnamalaryna laýyklykda, ony ulanmak mümkinçiligi bolan ýagdaýynda. Maddy däl aktiwleriň amortizasiýasy boýunça çykdajylar amaly çykdajylaryň düzüminde ykrar edilýär.

Düýpli (kapital) gurluşygyna berlen we alnan hakuýy tölegler

Bank Türkmenistanyň infrastrukturasyny ösdürmek boýunça döwlet maksatnamasynyň gatnaşyjysy bolup durýar. Bu maksatnamanyň çäginde Türkmenistanyň hökümeti köp öýli jaýlaryň we beýleki söwda obýektlaryň gurluşygy boýunça Banklara borçlary ýükleýär. Bu görnüşli obýektlaryň gurluşygy doly Bankyň serişdeleri ýa-da bilelikdäki maliýeleşdirmek esasynda amala aşyrylyp biliner. Gurluşygy bilelikdäki maliýeleşdirmekde arkalyşykly hyzmat edýän banklar esasy gurluşyk potratçysy hökmünde hereket edýän banka gurluşyga sarp eden çykdajylarynyň belli bir böleginiň öwezini doldurýarlar.

Gurluşyga berlen hakuýy tölegler Bank tarapyndan ýaşaaýş jaýlarynyň gurluşygyna potratçy gurluşyk guramalaryna tölenen pul serişdeleri bolup durýar. Bu hakuýy tölegler şahsy taraplara ýaşaaýş jaýlaryň öýlerini satmak arkaly doly gaýtarylar. Ýaşaaýş jaýlaryň öýleri özüne düşýän gymmaty boýunça ýa-da ýeňillikleri bermek esasynda satylýanlygy sebäpli, Bank bu öýleri satmaktan girdeji görmeýär, emma ýitgileri çekip biler.

Alnan hakuýy tölegler ýaşaaýş binalaryň gurluşygynyň şertnamalary boýunça paýly gatnaşykda banklardan Bank tarapyndan alnan serişdeleri bolup durýar. Bu hasap gurluşygyň tamamlanmagy boýunça özara hasaplaşyga degişli bolup durýar.

Salgyt salma

Peýda salgydy diýip häzirki we gaýra goýlan salgydyň möçberine düşünilýär.

Häzirki peýda salgydy

Değişli döwürde peýda salgydy boýunça çykdajylaryň möçberi bir ýylda alnan salgyt salynýan peýdanyň möçberini göz önünde tutmak bilen kesgitlenilýär. Salgyt salynýan peýda peýda ýa-da ýitgiler we gaýry jemlenen girdeji baradaky hasabatda görkezilen sap peýdadan tapawutlanýar, sebäbi salgyt salmalara ýa-da beýleki ýyllara salgyt salma maksadyna hasaplap aýyrmalara degişli bolan girdeji ýa-da çykdajy maddalaryny öz içine almaýar, şeýle hem salgyt salma maksady esasynda salgyt salynmaýan we göz önünde tutulmaýan maddalary hasaba almaýar. Değişli ýylda peýda salgydy boýunça Bankyň çykdajylarynyň hasaplanylmagy hasabat döwrüň dowamynda girizilen salgydyň stawkasynyň ulanylmagy bilen amala aşyrylýar.

Gaýra goýlan peýda salgydy

Gaýra goýlan salgyt balans hasaba alyş usuly esasynda ykrar edilýär we aktiwleriň hem borçlaryň balans bahasy bilen salgyt salma peýdany hasaplamak üçin ulanylan değişli salgyt hasabynyň maglumatlarynyň aratapawudynyň hasabyna ýazylýan peýda salgydynyň talaplary ýa-da borçlary bolup durýar. Gaýra goýlan salgyt borçlary adaty salgyt salynýan peýdany köpeldýän ähli wagt aratapawutlaryna değişlilikde görkezilýär, gaýra goýlan salgyt talaplary bolsa gelejekde değişli gaýra goýlan salgyt aktiwlerini hasaba almak üçin salgyt salynýan peýdanyň bolmagynyň ähtimallygyny göz önünde tutmak bilen ykrar edilýär. Şular ýaly salgyt talaplary we borçlary maliýe hasabatlylygynda görkezilmeyär, eger wagt aratapawutlary işewür at-abraýy bilen bagly bolsa we salgyt salynýan ýa-da buhgalter peýdasynyň möçberine täsir etmeýän amallaryň çäklerinde beýleki talaplaryň we borçlaryň ilkibaşda ykrar edilmegi sebäpli (kompaniýalaryň birleşýän halatlaryndan başga) ýüze çyksalar.

Bankyň wagt aratapawudyň yzyna gaýtarylyp bilijiliginiň möhletlerine gözegçilik etmek mümkinçiligi bar bolanda we ýakyn gelejekde bu aratapawudyň üýtgejekdigini ähtimal bolanda, gaýra goýlan salgyt borçlary salgyt salynýan wagt tapawutlaryny hasaba almak bilen aýan edilýär. Şular ýaly maýa goýumlar we paýlar bilen bagly bolan aýrylýan wagt aratapawutlarynyň netijesinde ýüze çykýan gaýra goýlan salgyt aktiwleri ýeterlik salgyt salma peýdanyň alynmagynyň ähtimal derejesinde ykrar edilýär. Bu peýda boýunça wagt aratapawutlarynyň ýeňillikleri ulanylyp biliner hem-de ýakyn gelejekde olaryň storno ediljekdigi garaşylýar.

Gaýra goýlan aktiwleriň balans gymmaty her hasabat senesine barlanylýar we aktiwni doly ýa-da bölekleyin öwez dolmasy üçin ýeterlik bolan salgyt talabyň amala aşyrylmagyndan peýda alyp boljak ähtimallygy bolmadyk derejede azalýar.

Gaýra goýlan salgytlar göz önünde tutulşy ýaly berginiň üzülyän ýa-da aktiwni ýerlenilýän döwründe ulanyljak stawkalar boýunça hasaplanylýar. Gaýra goýlan salgytlar gös-göni maýa değişli maddalar bilen

bagly bolan ýagdaýlaryndan başga, peýda ýa-da ýitgiler we gaýry jemlenen girdeji barada hasabatda ykrar edilýärler we şu ýagdaýda gaýra goýlan salgytlar maýanyň düzüminde hem görkezilýärler.

Bank gaýra goýlan salgyt talaplarynyň we gaýra goýlan salgyt borçnamalarynyň özara hasaba alnyşyny geçirýär we maliýe hasabatlylygynda jemleýji aratapawudy ykrar edýär, eger-de:

- Bankyň dowam edýän salgyt borçnamalarynyň garşysyna dowam edýän salgyt talaplarynyň hasaba alnyşyny geçirmek üçin kanuny berkidilen hukugy bar bolanda; we
- Gaýra goýlan salgyt talaplary we gaýra goýlan salgyt borçnamalary şol bir salgyt edarasy tarapyndan şol bir salgyt subýektine töletdirilýän peýda salgyda degişli bolup duranda

Bank öz işini Türkmenistanda alyp barýar, bu ýerde ol peýda salgydyndan başga-da, Bankyň işlerine degişlilikde gaýry dürli salgytlary hasaplamak we tölemek boýunça talaplary ýerine ýetirýär. Şu salgytlar peýda ýa-da ýitgiler we gaýry jemlenen girdeji barada hasabatda amallar çykdaýlarynyň düzüminde görkezilýärler.

Alnan karzlar

Alnan karzlar hasaba alyşda ilki başda adalatly bahasy boýunça aýan edilýärler. Soňra şular ýaly amallar boýunça borçlar amortizasiýa bahasy boýunça ykrar edilýär, balans bahasy bilen bergini üzmeklik bahasynyň arasyndaky degişli aratapawut bolsa göterim çykdaýlaryň düzüminde netijeli göterim stawka usulyny ulanmak bilen alynýan möhletli dowamynda peýda ýa-da ýitgiler we gaýry jemlenen girdeji barada hasabatda aýan edilýär. Döwlet taslamalaryna laýyklykda Bank kiçi göterimli stawkalary boýunça karzlary (zaýom) alýar. Türkmenistanyň çäklerinde ýerleşýän beýleki banklara hem şunuň ýaly maliýeleşdirilmeklik şertleri elýeterdir. Munuň bilen baglylykda, berlen stawkalar bazar stawkalary diýip hasaplanylýar we berlen maliýe gurallary amortizasiýa bahasy boýunça bazar göterimli stawkasy bilen hasaba almaklygyň zerurlygy ýokdur.

Şertli borçnamalar

Şertli borçnamalar buhgalterçilik balansynda ykrar edilmeyärler, emma olaryň üzülmeginiň netijesinde serişdeleriň çykyp gitmegi şübheli bolan ýagdaýyndan başga, maliýe hasabatlylygynda beýan edilýär. Şertli aktiw buhgalterçilik balansynda ykrar edilmeyär, emma ykdysady peýdalaryň gelip gowuşmagy ähtimal bolanda, maliýe hasabatlylygynda beýan edilýär.

Esaslyk maýa

Esaslyk maýa ilki başdaky gymmaty boýunça görkezilýär. Esaslyk maýanyň ýokarlandyrylmagy Bankyň peýdasyny kapitallaşdyrmagyň hasabyna bolup geýýär.

Diwidendler

Diwidendler olaryň yglan edilen döwründe öz serişdeleriniň azaldylmagy hökmünde görkezilýärler. Hasabat senesinden soň yglan edilen diwidendler MHHÜ (IAS) 10 “Hasabat döwründen soňky wakalara” laýyklykda hasabat döwründen soňky wakalar hökmünde garalýarlar, we olar baradaky maglumat degişli görnüşde açylyp görkezilýär.

Pensiýa borçnamalary

Türkmenistanyň kanunçylygynyň talaplaryna laýyklykda Bank döwlet pensiýa gaznasyna pensiýa gatançlarynyň töleýjisi bolup durýar. Pensiýa üpjünçiliginiň ulgamy işgärlere edilýän umumy töleglerden göterim hökmünde iş berijiniň gündelik gatançlarynyň hasaplamasyny göz öňünde tutýar. Şeýle çykdaýlar işgärlere edilýän tölegleriň degişli döwründe ykrar edilýär. Pensiýa çykylanda ähli pensiýa tölegleri ýokarda agzalan pensiýa gaznasy tarapyndan geçirilýär. Bankyň Türkmenistanyň döwlet pensiýa ulgamyna gatnaşmaktan başga, pensiýa üpjünçiliginiň goşmaça çeşmeleri ýok. Mundan başga-da, Bankyň pensiýa çykylandan soň işgärlere berilýän ýeňillikleri ýa-da hasaplanmagy talap edýän beýleki möhüm bolup durýan berilýän ýeňillikleri ýok.

Girdejileriň we çykdaýlaryň ykrar edilmegi

Göterim girdejileriň we çykdaýlaryň ykrar edilmegi

Göterim girdejileri we çykdaýlary hasaplama ýörelgesi boýunça ykrar edilýärler we netijeli göterim stawka usuly boýunça hasaplanylýarlar. Netijeli göterim stawka usuly diýip maliýe aktiwiniň ýa-da maliýe borjuň (ýa-da maliýe aktiwleriniň toparynyň / maliýe borçlarynyň toparynyň) amortizasiýa bahasynyň hasaplanylmagundan, şeýle hem göterim girdejini ýa-da göterim çykdaýyny degişli döwre degişli etmekden ybarat bolan usula düşünilýär. Netijeli göterim stawka diýip garaşylýan geljekki tölegleri ýa-da pul serişdeleriň gelip düşmelerini maliýe aktiwiniň ýa-da maliýe borjuň arassa häzirkä bahasyna getirýän göterim stawkasyna düşünilýär. Şunlukda, diskontirleme maliýe guralyň dolanyşygynyň göz önünde tutulýan möhletinde ýa-da, mümkinçilik bolan ýagdaýynda, has gysga döwürde amala aşyrylýar.

Eger maliýe aktivi ýa-da deňdeş maliýe aktiwleriniň topary hümmetiň gaçmagynyň netijesinde hasapdan çykarylan bolsalar (bölekleyin hasapdan çykarylan ýagdaýynda), göterim girdejisi hümmetiň gaçmagyndan emele gelýän ýitgileri hasaplamak maksatlary üçin geljekki pul akymalarynyň diskontirlemesi üçin ulanylýan göterim stawkanyň göz önünde tutulmagy bilen kesgitlenilýär.

Bazar (adalatly) baha boýunça bahalandyrylýan aktiwler boýunça alnan göterimler göterim girdejileri diýip häsiýetlendirilýär.

Hyzmat haky girdejileriň we çykdaýlaryň ykrar edilmegi

Karz (ssuda) hasaplarynyň açylmagy üçin niýetlenen hyzmat haklary, şeýle hem karzlaryň berilmegi bilen baglanşykly degişli göni harajatlar, karzlar boýunça netijeli göterim stawkanyň düzedilmegi hökmünde ykrar edilýärler.

Karzy bermek boýunça borjuň bar bolmagy sebäpli, karzy bermek barada şertnamanyň baglaşylmagynyň ähtimallygynyň bolan ýagdaýynda, karzy bermek boýunça borjuň hyzmat haklary soňky döwürleriň girdejileriniň düzümine (degişli göni çykdaýlar bilen bilelikde) girýär we gelejekde karz boýunça hakyky girdejileriň düzedişi hökmünde ykrar edilýär. Eger karzy bermek boýunça borjuň ähtimallygy pes diýip bahalandyrylsa, karzy bermek boýunça borjuň hyzmat haky karzy bermek boýunça borjuň hereket etmeginiň galan döwründe peýda ýa-da ýitgiler we gaýry jemlenen girdeji barada hasabatda ykrar edilýär. Karzyň berilmegi bilen tamamlanmadyk, karzy bermek boýunça borçlaryň hereket etmeginiň möhletiniň tamamlanmagy netijesinde, karzy bermek boýunça borjuň hyzmat haky onuň hereket edýän möhletiniň tamamlanýan senesine peýda ýa-da ýitgiler we gaýry jemlenen girdeji barada hasabatda ykrar edilýär.

Daşary ýurt walýutasynyň gaýtadan hasaplanylmagynyň usulyýeti

Daşary ýurt walýutasyna aňladylan pul aktiwleri we borçlary 31-nji dekabry ýagdaýyna degişli alyş-çalyş nyrhy boýunça türkmen manadyna hasaplanylýar. Daşary ýurt walýutasyna geçirilýän amallar amalyň senesine hereket edýän hasaba alyş nyrhy boýunça ykrar edilýär. Şeýle hasaplamalardan emele gelen peýda we ýitgiler peýda ýa-da ýitgiler we gaýry jemlenen girdeji barada hasabatda daşary ýurt walýutasyna geçirilýän amallaryň sap peýdasyna girizilýärler.

Alyş-çalyş nyrhy

Aşakda maliýe hasabatlylygynyň düzülmeginde Bank tarapyndan ulanylan ýylyň ahyrına degişli alyş-çalyş nyrlary getirilýär:

	2022 ý. 31-nji dekabry	2021 ý. 31-nji dekabry
Türkmen manady / ABŞ-nyň dollary	3.5000	3.5000
Türkmen manady / Ýewro	3.7300	3.9557

4. ARASSA GÖTERIM GIRDEJI

2022-nji we 2021-nji ýylaryň 31-nji dekabrynda tamamlanan ýyllary üçin Bankyň göterim girdejileri we çykdaýlary barada maglumat:

	2022 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna	2021 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna
Göterim girdejileri şulary öz içine alýar:		
Amortizirlenen gymmat boýunça bahalandyrylýan maliýe aktiwleri boýunça göterim girdejileri:		
Müşderilere berlen karzlar boýunça	242,522	242,596
Bankara depozitlar boýunça	6,801	761
Türkmenistanyň Pensiýa gaznasy boýunça	5,893	27,862
	<u>255,216</u>	<u>271,219</u>
Göterim çykdajylary şulary öz içine alýar:		
Amortizirlenen gymmat boýunça görkezilýän maliýe borçnamalary boýunça göterim çykdajylary:		
Möhletli depozitler boýunça	48,895	57,896
Alnan karzlar boýunça	27,979	27,709
	<u>76,874</u>	<u>85,605</u>
	<u>178,342</u>	<u>185,614</u>

5. HYZMAT HAKY GIRDEJILERI WE ÇYKDAJYLARY

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabrynda tamamlanan ýyllar üçin Bankyň hyzmat haky girdejileri aşakdaky görnüşde görkezilen:

	2022 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna	2021 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna
Hyzmat haky girdejiler:		
Ýol çekleri we bank kartlary	67,367	54,409
Pul geçirimleri we bankara amallary	6,137	6,791
Kassa amallary	4,822	3,059
Kepillikleriň we akkreditiwleriň berilmegi	182	1,498
Goýumlaryň kabul edilmegi, müşderileriň bank hasaplarynyň açylmagy we ýöredilmegi boýunça hyzmatlary üçin	428	363
Gaýrylar	<u>13,970</u>	<u>9,665</u>
	<u>92,906</u>	<u>75,785</u>
	2022 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna	2021 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna
Hyzmat haky çykdajylar:		
Ýol çekleri we bank kartlary	9,335	14,067
Pul geçirimleri we bankara amallary boýunça	6,626	4,839
Bankara walýuta biržasy	76	20
Gaýrylar	<u>479</u>	<u>356</u>
	<u>16,516</u>	<u>19,282</u>

6. DAŞARY ÝURT WALÝUTA BILEN BAGLY AMALLAR BOÝUNÇA SAP PEÝDA

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabrynda tamamlanan ýyllary üçin daşary ýurt walýuta bilen bagly amallar boýunça Bankyň sap peýdasy barada maglumat:

	2022 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna	2021 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna
Söwda amallary, netto	2,923	2,702
Nyrh tapawutlary, netto	239	(99)
	<u>3,162</u>	<u>2,603</u>

7. GAÝRY ÇYKDAJYLAR, NETTO

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabrynda tamamlanan ýyllary üçin Bankyň gaýry girdejileri we çykdajylary barada maglumat:

	2022 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna	2021 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna
Gaýry girdejiler		
Edilen hyzmatlar	4,880	4,439
Gaýry aktiwleriň hümmetiniň gaçmagynyň öňüni almaklygyň ätiýaçlygyny dikeltmek	408	163
Gaýrylar	800	1,027
	<u>6,088</u>	<u>5,629</u>
Gaýry çykdajylar		
Hemaýatkärlik	4,723	5,577
Ýaşaaýyş jaýlaryna seretmek	1,107	1,054
Agaç ekmek	210	82
Wirusa garşy dermanlar	56	83
Esasy serişdeleriň hasapdan çykarylmagyndan ýitgi	29	957
Gurluşyga berlen hakujylaryň hümmetiniň gaçmagynyň öňüni almaklygyň ätiýaçlygyny hasaplamak	-	6,060
Gaýrylar	810	642
	<u>6,935</u>	<u>14,455</u>
	<u>847</u>	<u>8,826</u>

8. AMALY ÇYKDAJYLAR

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabrynda tamamlanan ýyllary üçin Bankyň amaly çykdajylary barada maglumat:

	2022 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna	2021 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna
Zähmet haky	39,358	36,070
Peýda salynýan salgytdan beýleki salgytlar	22,393	21,357
Durmuş ätiýaçlandyryş gaznasy	7,535	6,938
Esasy serişdeleriň könelmesi	5,795	5,545
Inkassasiýa hyzmatlary	5,504	4,506
Gorag	5,389	4,941
Esasy serişdeleri bejermek we saklamak	4,927	5,059
Fiziki şahslaryň depozitleriniň kepillikler fondyna göýberilmegi üçin çykdajylar	2,865	2,745
Resmi kagyzlary taýýarlamak	2,604	2,514
Aragatnaşyk	1,760	1,697
Kanselýariýa esbaplary	1,582	1,523
Jemagat hyzmatlary	1,309	1,262
Mahabat	465	487

	2022 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna	2021 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna
Kärende	311	308
Maddy däl aktiwleriň amortizasiýasy	308	291
Ulanylmadyk zähmet rugsatlary boýunça ätiýaçlygyň hasaplanmagy	242	175
Maýa goýum eýeçiliginiň könelmesi	147	54
Iş saparlaryna çykdajylar	131	47
Yuridiki we professional hyzmatlar	113	135
Gaýrylar	4,061	3,536
	<u>106,799</u>	<u>99,190</u>

9. PEÝDA SALGYDY

Bank Maliýe hasabatlylygynyň Halkara üňülerinden tapawutlanyp biljek Türkmenistanyň salgyt kanunlarynyň talaplaryna laýyklykda amala aşyrylýan salgyt hasabynyň berlenleri esasynda bolup geçýän döwür üçin salgyt boýunça hasaplamalary taýýarlaýar. 2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabrynda tamamlanan ýyllarda Türkmenistanyň çäklerinde döwlet sektorynyň edara görnüşli taraplar üçin peýda salynýan salgydyň stawkasy 50 göterime deň bolupdy.

Çykdajylaryň käbir görnüşleriniň salgyt salma maksatlary üçin hasaba alynmaýanlyklary sebäpli hem-de salgyt salynmaýan girdejiniň bar bolmagy zerarly, Bankda belli bir hemişelik salgyt aratapawutlary döreýär.

Gaýra goýlan salgyt maliýe hasabatlylygynyň maksady üçin aktiwleriň we borçlaryň hasaba alyş gymmatynyň we salgyt salma maksady bilen kesgitlenýän möçberini arasynda döreýän wagt aratapawutlarynyň arassa salgyt täsirini (effektini) aýan edýär. 2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna bar bolan wagt aratapawutlary, esasan-da, girdejileriň we çykdajylaryň dürli hasaba alyş usullary, şeýle hem käbir aktiwleriň hasaba alyş gymmaty bilen baglydyr

	2022 ý. 31-nji dekabry.	2021 ý. 31-nji dekabry
Hereket edýän peýda salgydy boýunça çykdajylar	228,563	21,736
Gaýra goýlan peýda salgydy boýunça çykdajylaryň hasaplanylmagy / tygşylanylmagy	<u>(258,752)</u>	<u>218,849</u>
Peýda salgydy boýunça çykdajylar/tygşytlama	<u>(30,189)</u>	<u>240,585</u>

2022-nji we 2021-nji ýyllarda tamamlanan buhgalteriýa hasabatly boýunça salgytlaryň tölenmegi boýunça çykdajylaryň we peýdanyň baglanyşygy aşakdaky görnüşde görkezilen:

	2022 ý. 31-nji dekabry.	Netijeli salgyt stawkasy	2021 ý. 31-nji dekabry.	Netijeli salgyt stawkasy
Peýda salgydyndan öňki peýda	<u>132,922</u>		<u>134,949</u>	
Kesgitlenen stawka boýunça salgyt (50% we 20%)	66,461	50%	67,475	50%
Durnukly üýtgemelerden salgyt täsiri	<u>(96,650)</u>	-73%	<u>173,110</u>	128%
Peýda salgydy boýunça çykdajylar/tygşytlama	<u>(30,189)</u>		<u>240,585</u>	

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna wagt aratapawutlaryndan emele gelýän salgyt täsiri (effekti) aşakdaky görnüşde beýan edilýär:

	2022 ý. 31-nji dekabry.	2021 ý. 31-nji dekabry.
Peýda salgydy boýunça gaýra goýlan aktiwler:		
Müşderilere berlen karzlaryň hümmetiniň gaçmagynyň öňüni almaklygyň ätiýaçlygy	188,091	170,226
Ulanylmadyk zähmet rugsatlary boýunça ätiýaçlyk	1,920	1,678
Berlen hakujy tölegler boýunça hümmetiniň gaçmagynyň öňüni almaklygyň ätiýaçlygy	22,435	22,435
Şübheli karzlar boýunça hümmetiniň gaçmagynyň öňüni almaklygyň ätiýaçlygy	10,920	11,320
	<u>223,366</u>	<u>205,659</u>
Peýda salgydy boýunça gaýra goýlan borçnamalar:		
Göterim girdejileri	346,289	846,086
	<u>346,289</u>	<u>846,086</u>
Gaýra goýlan sap arassa salgyt borçnamalary	<u>(122,923)</u>	<u>(640,427)</u>
Kesgitlenen stawka boýunça gaýra goýlan sap arassa salgyt borçnamalary	<u>(61,462)</u>	<u>(320,214)</u>

Salgyt hasaby we berlen maliýe hasabatlylygynyň arasyndaky wagt aratapawutlary aşakda getirilen maglumatlaryň esasynda 2022-nji we 2021-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýyna gaýra goýlan salgyt borçnamalaryna getirýärler:

	2021 ý. 31-nji dekabry	Peýda ýa-da ýitgiler barada hasabatda ykrar edilen	Maýanyň düzüminde ykrar edilen	2022 ý. 31-nji dekabry
Wagt aratapawutlar:				
Müşderilere berlen karzlar boýunça hümmetiň gaçmagynyň öňüni almaklygyň ätiýaçlygy	85,113	8,933		94,046
Ulanylmadyk zähmet rugsatlary boýunça ätiýaçlyk	839	121		960
Berlen hakujylar boýunça hümmetiň gaçmagynyň öňüni almaklygyň ätiýaçlygy	11,218	-		11,218
Şübheli karzlar boýunça hümmetiň gaçmagynyň öňüni almaklygyň ätiýaçlygy	5,660	(200)		5,460
Göterim girdejileri	(423,044)	249,898		(173,146)
	<u>(320,214)</u>	<u>258,752</u>	<u>-</u>	<u>(61,462)</u>

	2020 ý. 31-nji dekabry	Peýda ýa-da ýitgiler barada hasabatda ykrar edilen	Maýanyň düzümünde ykrar edilen	2021 ý. 31-nji dekabry
Wagt aratapawutlar:				
Müşderilere berlen karzlar boýunça hümmetiň gaçmagynyň öňüni almaklygyň ätiýaçlygy	33,600	51,513	-	85,113
Ulanylmadyk zähmet rugsatlary boýunça ätiýaçlyk	301	538	-	839
Berlen hakujylar boýunça hümmetiň gaçmagynyň öňüni almaklygyň ätiýaçlygy	3,275	7,943		11,218
Şübhele karzlar boýunça hümmetiň gaçmagynyň öňüni almaklygyň ätiýaçlygy	2,297	3,363	-	5,660
Göterim girdejileri	(140,838)	(282,206)	-	(423,044)
	<u>(101,365)</u>	<u>(218,849)</u>	<u>-</u>	<u>(320,214)</u>

10. PUL SERIŞDELERI WE OLARYŇ EKWIWALENTLERI

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna maliýe ýagdaýy baradaky hasabatnyň düzümine girýän pul serişdeleri we olaryň ekwiwalentleri aşakdaky komponentlary öz içine alýarlar:

	2022 ý. 31-nji dekabry	2021 ý. 31-nji dekabry
Türkmenistanyň Merkezi bankyndaky gündelik hasaby	6,884,865	632,760
Kassadaky pul serişdeleri	<u>92,823</u>	<u>106,278</u>
	<u>6,977,688</u>	<u>739,038</u>

Pul serişdeleriniň hereketi baradaky hasabatda getirilen pul serişdeleri we olaryň ekwiwalentleri aşakdaky komponentleri öz içine alýarlar:

	2022 ý. 31-nji dekabry	2021 ý. 31-nji dekabry
Kassadaky we Türkmenistanyň Merkezi bankyndaky pul serişdeleri	6,977,688	739,038
Başga banklardaky korrespondent hasaplary	<u>1,457</u>	<u>135</u>
Türkmenistanyň Merkezi bankyndaky hökmany ätiýaçlyk	<u>(339,971)</u>	<u>(367,369)</u>
	<u>6,639,174</u>	<u>371,804</u>

11. BANKLARDAKY SERIŞDELER

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna banklardaky serişdeler barada maglumat:

	2022 ý. 31-nji dekabry	2021 ý. 31-nji dekabry
Bankara depozitlar	307,750	73,750
Daşary ýurt banklardaky korrespondent hasaplary	18,602	81,972
Ýerli banklardaky korrespondent hasaplary	<u>1,457</u>	<u>135</u>
	<u>327,809</u>	<u>155,857</u>

12. MÜŞDERILERE BERLEN KARZLAR

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna müşderilere berlen, amortizasiýa bahasy boýunça bahalandyrylýan karzlar barada maglumat:

	2022 ý. 31-nji dekabry	2021 ý. 31-nji dekabry
Müşderilere berlen karzlar	5,017,769	6,091,696
Möhleti geçen karzlar	1	220
Möhleti geçen göterimler	77,287	5,637
Hasaplanan göterimler	269,002	840,449
	<u>(188,091)</u>	<u>(170,226)</u>
Garaşylýan karz ýitgilerine ätiýaçlyk	<u>5,175,968</u>	<u>6,767,776</u>

Ykdysadyýet pudaklary boýunça berlen karzlar barada maglumat:

	2022 ý. 31-nji dekabry	2021 ý. 31-nji dekabry
Pudaklar boýunça seljerme		
Önümçilik	2,204,623	4,060,680
Ipoteka	1,234,185	1,166,249
Kiçi we orta kärhanalar	544,393	482,536
Sarp ediş	216,713	118,259
Oba hojalyk	42,350	56,882
Gurluşyk	29,245	27,882
Söwda	-	1,419
Gaýry	1,092,550	1,024,095
	<u>(188,091)</u>	<u>(170,226)</u>
Garaşylýan karz ýitgilerine ätiýaçlyk	<u>5,175,968</u>	<u>6,767,776</u>

Müşderilere berlen karzlar boýunça girew bilen üpjün etmeklik barada maglumat:

	2022 ý. 31-nji dekabry	2021 ý. 31-nji dekabry
Girew bilen üpjün etmeklik boýunça seljerme		
Zamunlyk	3,534,493	4,413,452
Gozgalmaýan emläk	1,451,035	1,464,429
Garyşyk	242,987	983,132
Gozgalýan emläk	78,089	56,693
Müşderileriň debitor bergiligi	1,035	703
Gaýry	56,420	19,593
	<u>(188,091)</u>	<u>(170,226)</u>
Garaşylýan karz ýitgilerine ätiýaçlyk	<u>5,175,968</u>	<u>6,767,776</u>

Müşderilere berlen karzlar boýunça garaşylýan karz ýitgileriň ätiýaçlygyndaky hereket aşakdaky görnüşde görkezilen:

	2022 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna	2021 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna
1-nji ýanwar ýagdaýyna	<u>170,226</u>	<u>167,999</u>
Döretmek	<u>17,865</u>	<u>2,227</u>
31-nji dekabry ýagdaýyna	<u>188,091</u>	<u>170,226</u>

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna, degişlilikde, 5,175,968 müň manat we 6,767,776 müň manat möçberindeki (şol sanda hasaplanan, möhleti geçen göterimler we ätiýaçlygyň möçberi) tutuş karz bukjasy Türkmenistanyň çäklerinde öz işlerini amala aşyran müşderilere berildi, ol bolsa möhüm geografik jemlenmesiniň we karz töwekgelçiliginiň iň ýokary ululygy bolup durýar. 2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna müşderilere berlen karzlaryň düzümine, hümmetiň gaçmagynyň alamatlary bolan karzlar boýunça, degişlilikde, 188,091 müň manat we 170,226 müň manat möçberindäki ätiýaçlyklar goşuldy. 2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna Bank tarapyndan bir karz (zaýom) alyja, degişlilikde, 1,382,460 müň manat we 1,288,716 müň manat umumy möçberdäki karz berildi, ol bolsa Bankyň regulýatiw maýasynyň, degişlilikde, 284% we 397% deň boldy. Bank wagtly-wagtynda Türkmenistanyň Merkezi Bankynyň barlaglaryna sezewar bolýar, şol sanda ykdysady kadalaşdyryjylaryň ýerine ýetirilmegi boýunça barlaglara sezewar bolýar, we Bankyň döwlet maksatnamalaryny maliýeleşdirmekdäki ýagdaýyny göz önünde tutup, düzgünleşdiriji tarapyndan nägilelikler bildirilmedi.

13. GYMMATLY KAGYZLARA MAÝA GOÝUMLAR

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna Bankyň gymmatly kagyzlara maýa goýumlary barada maglumat:

	2022 ý. 31-nji dekabry		2021 ý. 31-nji dekabry	
	Paý	Möçber	Paý	Möçber
Gaýry jemlenen girdeji arkaly adalatly bahasy boýunça hasaba alynýan maýa goýum gymmatly kagyzlary:				
«Tolkun» HJ-ne maýa goýumlar	10.00%	51,793	10.00%	51,793
«Ýelken» HJ-ne maýa goýumlar	12.00%	33,400	12.00%	33,400
«Hazar» HJ-ne maýa goýumlar	10.30%	23,348	10.30%	23,348
«Şapak» HJ-ne maýa goýumlar	10.00%	8,413	10.00%	8,413
«Hazyna» HJ-ne maýa goýumlar	11.70%	6,221	14.00%	6,221
«Senagat» PTB-na maýa goýumlar	2.32%	3,246	2.79%	3,246
«Türkmen Alabaý itleri» HJ-ne maýa goýumlar	12.50%	10	12.50%	10
		<u>126,431</u>		<u>126,431</u>

14. ESASY SERIŞDELER WE MADDY DÄL AKTIWLER

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna esasy serişdeler we maddy däl aktiwler barada maglumat:

	Binalar we desgalar	Kompýuter we ofis enjamlary	Mebel we esbaplar	Ulag serişdeleri	Tamamlanmady k gurluşyk we gurmaklyga degişli enjamlar	Jemi
Ilkibaşdaky bahasy						
2020 ý. 31-nji dekabry	60,539	54,555	16,489	3,805	9,516	144,904
Gelip düşmeler	-	2,992	471	202	9,023	12,688
Maddy däl aktiwlere geçirme	-	-	-	-	(31)	(31)
Maýa goýum eýeçiliginden geçiren	1,394	-	-	-	-	1,394
Maýa goýum eýeçiligine geçirme	(1,334)	-	-	-	-	(1,334)
Içerki göçme	-	253	505	-	(758)	-
Hasapdan çykarylanlar	(922)	(562)	(95)	-	-	(1,579)
2021 ý. 31-nji dekabry	59,677	57,238	17,370	4,007	17,750	156,042
Gelip düşmeler	14	2,032	1,070	-	9,521	12,637
Maýa goýum eýeçiligine geçirme	127	91	3,793	-	(4,011)	-
Içerki göçme	(14)	8	6	-	-	-
Hasapdan çykarylanlar	-	(454)	(128)	-	(467)	(1,049)
2022 ý. 31-nji dekabry	59,804	58,915	22,111	4,007	22,793	167,630

14. ESASY SERIŞDELER WE MADDY DÄL AKTIWLER (DOWAMY)

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna esasy serişdeler we maddy däl aktiwler barada maglumat:

	Binalar we desgalar	Kompýuter we ofis enjamlary	Mebel we esbaplar	Ulag serişdeleri	Tamamlanmadyk gurluşyk we gurmaklyga enjamlar	Jemi
Toplanan amortizasiýa						-
2020 ý. 31-nji dekabry	13,141	26,622	13,007	3,473	-	56,243
Hasaplanan	621	3,717	1,024	183	-	5,545
Maýa goýum eýeçiliginden geçiren	51	-	-	-	-	51
Maýa goýum eýeçiligine geçirme	(608)	-	-	-	-	(608)
Hasapdan çykarylanlar	(68)	(455)	(99)	-	-	(622)
2021ý. 31-nji dekabry	13,137	29,884	13,932	3,656	-	60,609
Hasaplanan	936	3,821	897	141	-	5,795
Içerki göçme	-	22	(22)	-	-	-
Hasapdan çykarylanlar	829	(266)	(35)	-	-	528
2022 ý. 31-nji dekabry	14,902	33,461	14,772	3,797	-	66,932
Sap balans bahasy						
2021 ý. 31-nji dekabry	46,540	27,354	3,438	351	17,750	95,433
2022 ý. 31-nji dekabry	44,902	25,454	7,339	210	22,793	100,698

Bank 2012-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýyna esasy serişdelere gaýtadan baha bermekligi geçirdi. Gaýtadan baha bermek üçin Türkmenistanyň Maliýe ministrligi tarapyndan çykarylan görkezmeler esasynda indeksler ulanyldy. 2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna Bankyň esasy serişdeleri, degişlilikde, 22,721 müň manat we 23,036 müň manat möçberindäki gaýtadan baha bermek boýunça ätiýaçlygy öz içine alýarlar.

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna alnan karzlar boýunça üpjünçilik hökmünde girewde bolan esasy serişdeler bolmady.

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna ulanylýan doly amortizirlenen esasy serişdeleriniň möçberi, degişlilikde, 26,024 müň manada we 24,913 müň manada deň boldy.

15. GURLUŞYGA BERLEN HAKUJYLAR

2022-nji we 1-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna gurluşyga berlen hakujylar aşakdaky görnüşde görkezilen:

	2022 ý. 31-nji dekabry	2021 ý. 31-nji dekabry
Gurluşyk üçin berlen hakujylar	22,436	22,436
Hümmetiň gaçmagynyň öňüni almaklygyň ätiýaçlygy	(22,435)	(22,435)
	1	1

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna hakujy tölegleri geçirilen gurluşyk desgalary barada maglumat aşakda görkezilen:

	2022 ý. 31-nji dekabry	2021 ý. 31-nji dekabry
Şitilhananyň gurluşygy	12,311	12,311
Fitnes merkeziň gurluşygy	7,388	7,388
Golf klubyň gurluşygy	2,736	2,736
Gaýrylar	1	1
Hümmetiniň gaçmagynyň öňüni almaklygyň ätiýaçlygy	(22,435)	(22,435)
	1	1

Berlen hakujylar boýunça hümmetiniň gaçmagynyň öňüni almaklygyň ätiýaçlygyndaky hereket barada maglumat aşakda görkezilen:

	2022 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna	2021 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna
1-nji ýanwar ýagdaýyna	22,435	16,375
Döretmek	-	6,060
31-nji dekabry ýagdaýyna	22,435	22,435

16. GAÝRY AKTIWLER

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna Bankyň gaýry aktiwleri barada maglumat:

	2022 ý. 31-nji dekabry	2021 ý. 31-nji dekabry
Gaýry maliýe aktiwleri		
Debitorlar bilen hasaplaşyklar	28,397	18,386
Hasaplanan hyzmat haky girdejileri	2,078	4,203
Türkmenistanyň Pensiýa gaznasy boýunça hasaplanan göterimler	1,991	25,983
Türkmenistanyň Pensiýa gaznasynyň debitor bergiligi	-	539,093
	32,466	587,665
Hümmetiň gaçmagynyň öňüni almak üçin döredilen ätiýaçlyk	(10,920)	(11,320)
	21,546	576,345

	2022 ý. 31-nji dekabry	2021 ý. 31-nji dekabry
Gaýry maliýe däl aktiwleri		
Hakujy görnüşinde tölenen peýda salgydy	39,482	21,356
Haryt-maddy ätiýaçlyklar	6,296	5,479
Hakujy görnüşinde tölenen çykdajylar	329	173
Hakujy görnüşinde tölenen salgytlar	193	2,875
	<u>46,300</u>	<u>29,883</u>
	<u>67,846</u>	<u>606,228</u>

Gaýry aktiwleriň hümmetiniň gaçmagynyň öňüni almak üçin ätiýaçlygyndaky hereket aşakdaky görnüşde görkezilen:

	2022 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna	2021 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna
1-nji ýanwar ýagdaýyna	<u>11,320</u>	<u>11,483</u>
Dikeltme	<u>(400)</u>	<u>(163)</u>
31-nji dekabry ýagdaýyna	<u>10,920</u>	<u>11,320</u>

17. MÜŞDERILERIŇ SERIŞDELERI

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna Bankyň müşderileriniň serişdeleri barada maglumat

	2022 ý. 31-nji dekabry	2021 ý. 31-nji dekabry
Talap edilýänçä depozitler	8,193,527	3,869,767
Möhletli depozitler	484,526	604,883
Hasaplanan göterimler	<u>2,974</u>	<u>2,594</u>
	<u>8,681,027</u>	<u>4,477,244</u>

18. ALNAN KARZLAR

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna Bankyň banklardan we gaýry maliýe edaralaryndan alnan karzlary (zaýom) aşakdaky görnüşde görkezilen:

	2022 ý. 31-nji dekabry	2021 ý. 31-nji dekabry
Banklardan we gaýry maliýe edaralaryndan alnan karzlary:		
TMB-dan alnan karzlary (zaýom)	3,476,289	3,210,626
Gaýry maliýe edaralaryndan alnan karzlary	<u>5,956</u>	<u>152,781</u>
	<u>3,482,245</u>	<u>3,363,407</u>

Alnan karzlar (zaýom) aşakdaky maliýe edaralaryndan alnan karzlar hökmünde berlen:

Karz beriji	Üzüliş möhleti	Göterim stawka	Walýuta	2022 ý. 31-nji dekabry	2021 ý. 31-nji dekabry
Türkmenistanyň Merkezi banky	31.12.2023 ý.	0.5%	Türkmen manady	647,369	549,288
Türkmenistanyň Merkezi banky	01.09.2023 ý.	0.5%	Türkmen manady	502,657	333,759
Türkmenistanyň Merkezi banky	01.01.2024 ý.	1.5%	Türkmen manady	424,845	399,047
Türkmenistanyň Merkezi banky	01.01.2024 ý.	1.5%	Türkmen manady	342,935	342,935
Türkmenistanyň Merkezi banky	16.09.2047 ý.	0.5%	Türkmen manady	229,399	244,049
Türkmenistanyň Merkezi banky	29.06.2026 ý.	0.5%	Türkmen manady	179,503	193,333
Türkmenistanyň Merkezi banky	11.04.2028 ý.	2.0%	Türkmen manady	164,510	164,510
Türkmenistanyň Merkezi banky	01.09. 2023 ý.	0.5%	Türkmen manady	156,951	102,171
Türkmenistanyň Merkezi banky	01.01. 2024 ý.	1.0%	Türkmen manady	153,697	160,553
Türkmenistanyň Merkezi banky	01.01.2024 ý.	1.0%	Türkmen manady	139,468	142,512
Türkmenistanyň Merkezi banky	31.12.2023 ý.	0.5%	Türkmen manady	135,262	135,116
Türkmenistanyň Merkezi banky	31.12.2023 ý.	0.5%	Türkmen manady	112,176	118,784
Türkmenistanyň Merkezi banky	29.12.2026 ý.	0.5%	Türkmen manady	66,909	77,159
Türkmenistanyň Merkezi banky	31.12.2023 ý.	0.5%	Türkmen manady	50,002	50,352
Türkmenistanyň Merkezi banky	31.12.2023 ý.	0.5%	Türkmen manady	48,114	31,368
Türkmenistanyň Merkezi banky	14.11.2046 ý.	0.5%	Türkmen manady	47,344	47,344
Türkmenistanyň Merkezi banky	01.12. 2028 ý.	0.5%	Türkmen manady	43,340	51,069
Türkmenistanyň Merkezi banky	31.12.2023 ý.	0.5%	Türkmen manady	10,035	8,553
Türkmenistanyň Merkezi banky	31.12.2023 ý.	0.5%	Türkmen manady	7,926	11,737
Türkmenistanyň Döwlet daşary ykdysady iş banky	02.07. 2023 ý.	2.6%	ABŞ dollary	5,956	2,781
Türkmenistanyň Merkezi banky	31.12.2023 ý.	2.0%	Türkmen manady	4,619	6,441
Türkmenistanyň Merkezi banky	31.12.2023 ý.	0.5%	Türkmen manady	4,322	4,322
Türkmenistanyň Merkezi banky	31.12.2023 ý.	2.0%	Türkmen manady	3,304	6,733
Türkmenistanyň Merkezi banky	31.12.2023 ý.	0.0%	Türkmen manady	1,602	1,383
Türkmenistanyň Döwlet daşary ykdysady iş banky	21.05.2022 ý.	3.0%	ABŞ dollary	-	150,000
Türkmenistanyň Merkezi banky	31.05.2022 ý.	1.0%	Türkmen manady	-	25,688
Türkmenistanyň Merkezi banky	05.12. 2024 ý.	0.0%	Türkmen manady	-	2,420
				<u>3,482,245</u>	<u>3,363,407</u>

19. GAÝRY BORÇNAMALAR

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna Bankyň gaýry borçnamalary barada maglumat:

	2022 ý. 31-nji dekabry	2021 ý. 31-nji dekabry
Gaýry maliýe borçnamalary		
Tölege degişli hasaplar	5,951	5,545
Ulanylmadyk zähmet rugsatlary boýunça ätiýaçlyk	1,920	1,678
Gaýrylar	37	13
Gaýry maliýe borçnamalaryň hemmesi	7,908	7,236
Gaýry maliýe däl borçnamalary		
Peýda salgydy	52,655	-
Tölenilmeli salgytlar	5,118	2,823
Gaýry maliýe däl borçnamalaryň hemmesi	57,773	2,823
	65,681	10,059

Ulanylmadyk zähmet rugsatlary boýunça ätiýaçlykdaky hereket aşakdaky görnüşde görkezilen:

	2022 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna	2021 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna
1-nji ýanwar ýagdaýyna	1,678	1,504
Döretmek	242	174
31-nji dekabry ýagdaýyna	1,920	1,678

20. ESASLYK MAÝA

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna Türkmenistanyň Hökümeti Bankyň ýeke-täk eýesi diýip hasaplanylýar. 2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 3-nji dekabry ýagdaýyna tölenen bellige alnan esaslyk maýanyň möçberi, degişlilikde, 475,000 müň manada we 425,000 müň manada deň boldy. Esaslyk maýadaky köpelme Bankyň paýlanylmadyk peýdasynyň kapitallaşmagynyň hasabyna bolup geçdi.

21. ŞERTLI MALIÝE BORÇNAMALAR

Düýpli (maýa) harajatlary boýunça borçnamalar

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna Bankyň düýpli (maýa) harajatlary boýunça borçnamalary 15-nji Bellikde beýan edilenlerden başgasy bolmady.

Amal kärendäniň şertnamalary boýunça borçnamalar

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna Bankyň amal kärendesi boýunça hereket edýän ylalaşyklary bolmady.

Karz häsiýetli borçnamalar

Gündelik işiniň barşynda Bank öz müşderilerine karz ugurlary hödürleýär, olar boýunça saýlaw belli bir möhletiň dowamynda geçirilip biliner. Şu karz ugurlarynyň ulanylmadyk galyndylary balansdan daşary hasaplarda göz önünde tutulýar we şu borçnamalaryň möçberi 2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna aşakda görkezilen:

	2022 ý. 31-nji dekabry	2021 ý. 31-nji dekabry
Şertli maliýe borçnamalary		
Karz ugurlary	405,558	659,490
Kepillikler	23,287	98,555
	<u>428,845</u>	<u>758,045</u>

22. BAGLANYŞYKLY TARAPLAR BILEN AMALLAR

Her mümkin baglanyşykly tarapa garalanda diňe bir olaryň hukuk görnüşine däl-de, eýsem gatnaşyklarynyň mazmunyna esasy üns berilýär. Bankyň ahyrky gözegçilik tarapy döwlet bolup durýandygy sebäpli, döwlet bölegine degişli beýleki kärhanalar bilen amallaryň jikme-jik aýdyňlaşdyrmagynyň zerurlygy ýok. Bankyň baglanyşykly taraplarynyň sanawyna Bankyň Direktorlar geňeşiniň agzalary we Müdiriýetiniň agzalary, şeýle hem olaryň ýakyn garyndaşlary girýärler.

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabrynda tamamlanan ýyllary boýunça maliýe ýagdaýy baradaky hasabatda baglanyşykly taraplar bilen amallar boýunça emele gelen möçberler barada maglumat:

	2022 ý. 31-nji dekabry		2021 ý. 31-nji dekabry	
	Baglanyşykly taraplar bilen amallar	Maliýe hasabatlylygynyň maddalaryna laýyklykda kategoriýa boýunça jemi	Baglanyşykly taraplar bilen amallar	Maliýe hasabatlylygynyň maddalaryna laýyklykda kategoriýa boýunça jemi
Maýa goýumlar we gymmatly kagyrlar	126,431	126,431	126,431	126,431

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabrynda tamamlanan ýyllary ýagdaýyna peýda ýa-da ýitgiler we gaýry jemlenen girdeji barada hasabatda baglanyşykly taraplar bilen amallar boýunça emele gelen möçberler barada maglumat:

	2022 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna		2021 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna	
	Baglanyşykly taraplar bilen amallar	Maliýe hasabatlylygynyň maddalaryna laýyklykda kategoriýa boýunça jemi	Baglanyşykly taraplar bilen amallar	Maliýe hasabatlylygynyň maddalaryna laýyklykda kategoriýa boýunça jemi
Maýa goýum işinden sap peýda	539	539	472	472
Amaly çykdajylar:				
esasy dolandyryş işgärlere hak tölegleri	184	39,358	169	36,070
durmuş ätiýaçlandyryş goruna geçirilen serişdeler	37	7,535	34	6,938

23. PRUDENSIAL TALAPLAR

Maýanyň ýeterlilikini üpjün etmek maksady bilen kesgitlenen mukdar görkezijilere laýyklykda Bank maýanyň umumy möçberiniň (12%) töwekgelçiligi göz önünde tutup deňeşdirilip görülen aktiwleriň umumy möçberine bolan gatnaşygynyň iň pes jemlerine we kadalaşdyryjylaryna degişli bolan talaplary ýerine ýetirmäge borçly.

Kadalaşdyryjy hümmetiň gaçmagynyň önüni almak üçin ätiýaçlygy hasaba almazdan aktiwler we balansdan daşary borçnamalar üçin töwekgelçilige şu aşakdaky bahalary ulanmak bilen Bazel Ylalaşygynda bellenen düzgünlere laýyklykda hasaplanan.

Bankyň maýasynyň hakyky möçberi we koeffisiýentleri aşakda getirilen:

	2022 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna	2021 ý. 31-nji dekabrynda tamamlanan ýylyna		
Maýanyň hereketi				
Ýylyň başyna	326,234	431,870		
Jemlenen umumy girdeji	163,111	(105,636)		
Ýylyň ahyryna	489,345	326,234		
	2022 ý. 31-nji dekabry	2021 ý. 31-nji dekabry		
Regulýativ maýanyň düzümi:				
Birinji derejeli maýa:				
Esaslyk maýa	344,182	198,319		
Maddy däl aktiwleriň sap balans gymmaty	(2,868)	(1,902)		
	341,314	196,417		
Ikinji derejeli maýa:	122,442	104,879		
Umumy ätiýaçlyklar	22,721	23,036		
	145,163	127,915		
Regulýativ maýanyň hemmesi	486,477	324,332		
Töwekgelçiligi göz önünde tutmak bilen deňeşdirilip görülen aktiwler	6,407,767	7,633,616		
Maýanyň möçberi we gatnaşygy	Hakyky möçber	Maýanyň ýeterlilik maksatlary üçin	Maýanyň ýeterlilik maksatlary üçin gatnaşyk	Iň pes talap edilýän gatnaşyk
2022-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýyna				
Maýanyň hemmesi	489,345	486,477	7.59%	
Birinji derejeli maýa	344,182	341,314	5.33%	12.00%
Ikinji derejeli maýa	145,163	145,163		6.00%
2021-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýyna				
Maýanyň hemmesi	326,234	324,332	4.25%	
Birinji derejeli maýa	198,319	196,417	2.57%	12.00%
Ikinji derejeli maýa	127,915	127,915		6.00%

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna maýanyň barabarlygyny hasaplamak maksatlary üçin bellenen umumy maýa birinji we ikinji derejeli maýalardan ybarat boldy.

24. MAÝANY DOLANDYRMAK

Bank karz (zaýom) alnan serişdeleriň we öz maýasynyň gatnaşygynyň optimizasiýasy arkaly eýesiniň peýdasyny köpeldip, öz işlerini dowam etdirmekligi üpjün etmek üçin maýany dolandyrmaklygy amala aşyrýar.

Bankyň maýasynyň düzümi paýdarlaryň karz (zaýom) alan serişdeleri we maýasy görnüşinde bolup durýar. Ol goýberlen maýany we paýlanylmadyk peýdany öz içine alýar. Bu bolsa maýadaky üýtgemeler barada hasabatda açık görkezilýär.

Maýanyň düzümi Bankyň ýolbaşçylary tarapyndan wagty-wagtynda garalýar. Şu garamaklygyň barşynda ýolbaşçylar, hususan-da, maýanyň gymmatyny we maýanyň her topar bilen bagly bolan töwekgelçilikleri seljerýärler. Ýolbaşçylaryň teklipleri esasynda Bank paýlanylmadyk peýdany goşmaça kapitallaşdyrmak, goşmaça karz alnan serişdeleri çekmek ýa-da hereket edýän karzlar boýunça tölemek arkaly maýanyň düzüminiň düzedilmegini amala aşyrýar.

25. TÖWEGELÇILIKLERI DOLANDYRMAKLYK SYÝASATY

Töwekgelçilikleri dolandyrmaklyk Bankyň işlerinde wajyp orny tutýar. Bankyň işlerine mahsus bolan esasy töwekgelçilikler şulary öz içine alýar:

- Karz töwekgelçiligi;
- Amallar töwekgelçiligi;
- Likwidligiň töwekgelçiligi;
- Bazar töwekgelçiligi.

Töwekgelçilikleri dolandyrmagyň täsirli we netijeli syýasatyny üpjün etmek üçin Bank töwekgelçilikleri dolandyrmagyň esasy ýörelgelerini kesgittedi. Olaryň esasy maksady Banky düýpli töwekgelçiliklerden goramakdan we oňa meýilleşdirilen görkezijileri gazanmaga ýardam bermekden ybarat. Görkezilen ýörelgeler aşakdaky töwekgelçilikleriň dolandyrylmagynda Bank tarapyndan ulanylýar:

Karz töwekgelçiligi

Bank karz töwekgelçiligine, ýagny, maliýe guraly boýunça bir tarap tarapyndan borçnamalarynyň ýerine ýetirilmezliginiň töwekgelçiligine, we şol sebäpli, beýleki tarapda maliýe ýitgisiniň ýüze çykmagyna sezewar edilýär.

Belli bir çäklerde töwekgelçilikleriň dolandyrylmagy we olaryň monitoringi Karzlar boýunça Komitetleri we Bankyň Ýolbaşçylary tarapyndan amala aşyrylýar. Karzlar boýunça Komitetleriň islendik bir hereketiniň önünden karz amallary boýunça ähli maslahatlar (karz alyjylar üçin bellenen çäklendirmeler, ýa-da karz şertnamanyň goşmaçalary we ş.m.) ýolbaşçylar tarapyndan garalýar we tassyklanylýar. Töwekgelçilikleri dolandyrmak boýunça gündelik iş Karz administrirleme bölümi tarapyndan amala aşyrylýar.

Bank karz töwekgelçiligiň monitoringini amala aşyrmak we karz bukjasyň konsentrasiasyny çäklendirmek boýunça meseleleri öz içine alýan karz töwekgelçiliginiň dolandyrylmagy boýunça syýasatlary we amallary işläp düzdi. Bankyň karz syýasaty Müdiriýetiň Başlygy tarapyndan garalýar we tassyklanylýar. Bank bir karz alyja ýa-da karz alyjylaryň toparyna degişlilikde, şeýle hem ykdysadyýetiň ulgamlary boýunça kabul edilýän töwekgelçiligiň möçberini çäklendiryän çäk möçberleri kesgitlemek arkaly karz töwekgelçiliginiň derejelerini düzýär. Bellenen çäk möçberlerine hakyky töwekgelçilikleriň gündelik monitoringi geçirilýär.

Karz töwekgelçiligine duçar bolujylygy karz alyjylaryň we mümkin karz alyjylaryň göterimleriň we esasy möçberiniň tölenilmeşi bilen bagly bolan borçnamalar boýunça jogap bermek ukyplylygyny wagty-wagtynda seljermekligiň esasynda, şeýle hem şol zerurlygyň ýüze çykmagynda şu karz çäk möçberleriniň üýtgemegi arkaly yzarlanylýar. Karz töwekgelçiligine duçar bolujylyk hem üpjünçiligiň, şeýle hem edara görnüşindäki taraplar we şahsy adamlar tarapyndan berilen kepillikleriň alynmagynyň üstünden düzgünleşdirilýär. Şu töwekgelçilikler hemişelik monitoringe sezewar edilýär we ýylda bir gezekden az bolmadyk döwürleýinlik bilen seljerilýär.

Amallar töwekgelçiligi

Bank içerki prosesleriň, ulgamlaryň islendik ulgam bökdencilikleri ýa-da üzülmeleri, adamlar tarapyndan mehaniki ýalňyşlaryň ýa-da daşky ýaramaz faktorlaryň täsiri netijesinde ýüze çykyan ýitgileriň töwekgelçiligi bolup durýan amallar töwekgelçiligine sezewar edilen.

Bankyň töwekgelçiligini dolandyrmak syýasaty töwekgelçiligiň identifikasiýasy we seljermesi hem töwekgelçiligiň we gözegçiligiň degişli çäk möçberleriniň kesgittenilmeşi üçin işlenilip düzüldi.

Hasaba alyşdan we üpjünçilik hasaba alnandan soň karz töwekgelçiliginiň arassa möçberi

Bankyň karz töwekgelçiliginiň iň uly möçberi anyk maliýe aktiwlerine mahsus bolan aýratyn töwekgelçiliklere we umumy bazar töwekgelçiliklerine baglylykda möhüm özgerip biler.

Indiki tablisada maliýe aktiwler we şertli borçnamalar boýunça karz töwekgelçiliginiň iň uly möçberi getirilen. Maliýe aktiwleri üçin karz töwekgelçiliginiň iň uly möçberi hasaba alyşyň we üpjünçiligiň möçberlerini hasaba almazdan, şu aktiwleriň balans gymmatyna deň. Maliýe kepillikleri we beýleki şertli borçnamalary üçin karz töwekgelçiliginiň iň uly möçberi kepillik boýunça töleg zerurlygy ýüze çykanda ýa-da açyk karz ugurlarynyň çäklerinde karzlaryň talap edilen halatynda Bankyň tölemeli iň uly möçberi görnüşinde bolup durýar.

Girew emlägiň gymmaty karzyň berilýän gününe adalatly bahasynyň esasynda kesgittenilýär we ol hasabat senesine kesgitli karzyň bergisiniň möçberi bilen çäklendirilýär.

	Tutus bahasy	Üpjünçilik	2022 ý. 31-nji dekabry Hasaba alyşdan we üpjünçilik hasaba alnandan soň karz töwekgelçiliginiň arassa möçberi
Pul serişdeleri we olaryň ekwiwalentleri	6,977,688	-	6,977,688
Banklardaky serişdeler	327,809	-	327,809
Müşderilere berlen karzlar	5,175,968	5,119,548	56,420
Maýa goýumlar we gymmatly kagyzlar	126,431	-	126,431
Gaýry aktiwler	21,546	-	21,546

	Tutus bahasy	Üpjünçilik	2021 ý. 31-nji dekabry Hasaba alyşdan we üpjünçilik hasaba alnandan soň karz töwekgelçiliginiň arassa möçberi
Pul serişdeleri we olaryň ekwiwalentleri	739,038	-	739,038
Banklardaky serişdeler	155,857	-	155,857
Müşderilere berlen karzlar	6,767,776	6,748,183	19,593
Maýa goýumlar we gymmatly kagyzlar	126,431	-	126,431
Gaýry aktiwler	576,345	-	576,345

Karz (zaýom) alyjy tarapyndan karz borçnamalar ýerine ýetirilmedik ýa-da talaba laýyk ýerine ýetirilmedik ýagdaýynda Bankyň aşakdakylar arkaly şu borçnamalaryň ýerine ýetirilmegini üpjün etmäge hukugy bar:

1. Girewi bilelikde ýerlemek;
2. Kanunda bellenen tertipde girew emlägi eýeçilige almak;
3. Kazyýet tertibinde girew emläge temmi salmak.

Girewi bilelikde ýerlemekde köp halatlarda Bank karz alyjy hem satyn alyjy bilen üçtaraplaýyn satyn alyş-satuw şertnamasyny baglaşmak görnüşini ulanýar. Şu şertnama laýyklykda satyn alyjynyň borçlaryna Bankyň öňünde satyjynyň bergisini üzmeklik girýär; satyjynyň borçlaryna satyn alyja emläk üçin hukuklary geçirmeklik girýär; Bankyň borçlaryna bolsa karz alyjy tarapyndan bergini üzmekligi amala aşyrmaklyk we emläkden agyrlygy aýyrmaklyk girýär.

Kazyýet tertibinde girew emläge temmi salmaklyk alternatiwaly usullary ulanmaklygyň mümkinsizligi ýa-da maksadalaýyk bolmadyk halatlarynda ýa-da Bankyň hukuklaryny we bähbitlerini goramak maksady bilen girew emlägine tussagy salmaklyk zerur bolan ýagdaýynda Bank tarapyndan amala aşyrylýar.

Maliýe aktiwleri halkara derejede ykrar edilen reýtingli agentlikler tarapyndan berlen dowam edýän karz reýtinglerini göz önünde tutmak bilen klassifisirlenilýär. Iň ýokary mümkin reýtingi – AAA. Maliýe aktiwleriň maýa goýum derejesi AAA-dan BBB çenli reýtinglere laýyk gelýär. BBB-dan pes bolan reýtingli maliýe aktiwleri spekulýativ derejä degişli.

Aşakda karz reýtingleri boýunça Bankyň maliýe aktiwleriniň toparlara bölünişi getirilen.

	AAA	AA	A	BBB	<BBB	Karz reýtingi berilmedik	2022 ý. 31-nji dekabry
Pul serişdeleri we olaryň ekwiwalentleri	-	-	-	-	-	6,977,688	6,977,688
Banklardaky serişdeler	-	-	18,602	-	-	309,207	327,809
Müşderilere berlen karzlar	-	-	-	-	-	5,175,968	5,175,968
Maýa goýumlar we gymmatly kagyzlar	-	-	-	-	-	126,431	126,431
Gaýry aktiwler	-	-	-	-	-	21,546	21,546

	AAA	AA	A	BBB	<BBB	Karz reýtingi berilmedik	2021 ý. 31-nji dekabry
Pul serişdeleri we olaryň ekwiwalentleri	-	-	-	-	-	739,038	739,038
Banklardaky serişdeler	-	-	81,972	-	-	73,885	155,857
Müşderilere berlen karzlar	-	-	-	-	-	6,767,776	6,767,776
Maýa goýumlar we gymmatly kagyzlar	-	-	-	-	-	126,431	126,431
Gaýry aktiwler	-	-	-	-	-	576,345	576,345

Bankyň işleýän kontragentleriniň hemmesiniň halkara derejeli reýting agentlikleriniň reýtinginiň bolmandygy sebäpli, Bank halkara derejeli reýting agentlikleriniň reýtingleri bilen deňeşdirip bolýan kontragentleriň reýtinglerini kesgitlemäge ýardam berýän reýting we skoring nusgalaryny ulanýar. Şular ýaly gurallar korporativ müşderiler üçin reýting nusgasy, we bölek satuw söwda müşderiler we kiçi işewürlükdäki müşderiler üçin skoring nusgalary bolup durýar.

Bank ulgamy бүтінлеý müşderilere berilen karzlara we bankara depozitlerine degişlilikde ýüze çykyan karz töwekgelçiligine sezewar edilen. Bankyň esasy karz töwekgelçiligi Türkmenistanda jemlenen. Karz töwekgelçiliginiň derejesi Bank tarapyndan töwekgelçilikleri dolandyrmak boýunça tassyklanan syýasatyna laýyklykda karzlar we karzy tölemäge ukyplylyk boýunça çäk möçberleriniň berjaý edilmegini üpjün etmek maksady bilen, hemişelik monitoringe sezewar edilýär.

Aşakda getirilen tablisada möhleti geçen bergileriň dörän wagtyna görä hem toparlara bölünen möhleti geçen aktiwleriň we hümmeti gaçmadyk aktiwleriň balans gymmaty görkezilen:

Maliýe aktiwleri, möhleti geçen, emma hümmeti gaçmadyk							
	Häzirki hümmeti gaçmadyk aktiwler	3 aýa çenli	3 – 6 aý	6 aý – 1 ýyl	1 ýyldan köp	Hümmeti gaçan maliýe aktiwleri	2022 ý. 31-nji dekabry
Pul serişdeleri we olaryň ekwiwalentleri	6,977,688	-	-	-	-	-	6,977,688
Banklardaky serişdeler	327,809	-	-	-	-	-	327,809
Müşderilere berlen karzlar	4,987,877	-	-	-	-	188,091	5,175,968
Maýa goýumlar we gymmatly kagyzlar	126,431	-	-	-	-	-	126,431
Gaýry aktiwler	21,546	-	-	-	-	-	21,546

Maliýe aktiwleri, möhleti geçen, emma hümmeti gaçmadyk							
	Häzirki hümmeti gaçmadyk aktiwler	3 aýa çenli	3 – 6 aý	6 aý – 1 ýyl	1 ýyldan köp	Hümmeti gaçan maliýe aktiwleri	2021 ý. 31-nji dekabry
Pul serişdeleri we olaryň ekwiwalentleri	739,038	-	-	-	-	-	739,038
Banklardaky serişdeler	155,857	-	-	-	-	-	155,857
Müşderilere berlen karzlar	6,597,550	-	-	-	-	170,226	6,767,776
Maýa goýumlar we gymmatly kagyzlar	126,431	-	-	-	-	-	126,431
Gaýry aktiwler	576,345	-	-	-	-	-	576,345

Geografik jemlenmesi

Maliýe bölümi kanunlaryň kadalaryndaky üýtgeşmeler bilen bagly bolan töwekgelçilige gözegçilik edýär we onuň Bankyň işlerine edýän täsirine baha berýär. Şu çemeleşme Banka Türkmenistandaky maýa goýum ýagdaýyň üýtgeşmeginden mümkin ýitgileri azaltmaga ýardam berýär.

Maliýe aktiwleriň we borçnamalaryň geografik jemlenmesi baradaky maglumat aşakdaky tablisalarda görkezilen:

	Türkmenistan	YHÖG ýurtlary	2022 ý. 31 dekabry
MALIÝE AKTIWLERI:			
Pul serişdeleri we olaryň ekwiwalentleri	6,977,688	-	6,977,688
Banklardaky serişdeler	309,207	18,602	327,809
Müşderilere berlen karzlar	5,175,968	-	5,175,968
Maýa goýumlar we gymmatly kagyzlar	126,431	-	126,431
Gaýry aktiwler	21,546	-	21,546
JEMI MALIÝE AKTIWLERI	12,610,840	18,602	12,629,442

	Türkmenistan	YHÖG ýurtlary	2022 ý. 31 dekabry
MALIÝE BORÇNAMALARY:			
Banklaryň we beýleki maliýe institutlaryň serişdeleri	4,066	-	4,066
Müşderileriň serişdeleri	8,681,027	-	8,681,027
Banklardan we beýleki maliýe edaralaryndan alnan karzlar	3,482,245	-	3,482,245
Gaýry borçnamalar	6,142	1,766	7,908
JEMI MALIÝE BORÇNAMALARY	12,173,480	1,766	12,175,246
AÇYK POZISIÝA	437,360	16,836	

	Türkmenistan	YHÖG ýurtlary	2021 ý. 31 dekabry
MALIÝE AKTIWLERI:			
Pul serişdeleri we olaryň ekwiwalentleri	739,038	-	739,038
Banklardaky serişdeler	73,885	81,972	155,857
Müşderilere berlen karzlar	6,767,776	-	6,767,776
Maýa goýumlar we gymmatly kagyzlar	126,431	-	126,431
Gaýry aktiwler	576,345	-	576,345
JEMI MALIÝE AKTIWLERI	8,283,475	81,972	8,365,447

MALIÝE BORÇNAMALARY:			
Banklaryň we beýleki maliýe institutlaryň serişdeleri	182	-	182
Müşderileriň serişdeleri	4,477,244	-	4,477,244
Banklardan we beýleki maliýe edaralaryndan alnan karzlar	3,363,407	-	3,363,407
Gaýry borçnamalar	4,340	2,896	7,236
JEMI MALIÝE BORÇNAMALARY	7,845,173	2,896	7,848,069
AÇYK POZISIÝA	438,302	79,076	

Likwidiligiň töwekgelçiligi

Likwidiligiň töwekgelçiligi – bu borçnamalaryň tölenilmeginiň hakyky möhleti gelip ýetende olary üzmek üçin we müşderileriň karzlaşdyrylmagynyň dowamynda pul serişdelerine islegini kanagatlandyrmak üçin serişdeleriň alynmagynda kynçylyklaryň ýüze çykmagynyň töwekgelçiligi.

Ýolbaşçylar Bankyň geljekki maliýe döwri üçin ösüş ugruny kesgitläp, üzüliş möhletleri boýunça seljermek arkaly töwekgelçiligiň şu görnüşine gözegçilik edýär. Dowam edýän likwidiligiň dolandyrylmagy Maliýe bölümi tarapyndan amala aşyrylýar. Ol likwidiligiň töwekgelçiligini azaltmak üçin ýeterlik bolan derejede dowam edýän likwidiligi saklaýar.

Aşakda görkezilen tablisada balans göterim töwekgelçiligiň we likwidiligiň töwekgelçiliginiň seljermesi görkezilen.

	Ortaça hasapla nan stawka	1 aýa çenli	1 - 3 aý	3 aý-1 ýyl	1 - 5 ýyl	5 ýyldan köp	2022 ý. 31-nji dekabry
MALIÝE AKTIWLERI:							
Banklardaky serişdeler	2.81%	-	-	107,000	169,250	31,500	307,750
Müşderilere berlen karzlar	3.54%	225,695	23,885	1,338,721	883,940	2,703,727	5,175,968
Göterimleri hasaplanýan maliýe aktiwleriň hemmesi		225,695	23,885	1,445,721	1,053,190	2,735,227	5,483,718
Pul serişdeleri we olaryň ekwiwalentleri		6,977,688	-	-	-	-	6,977,688

	Ortaça hasapla nan stawka	1 aýa çenli	1 - 3 aý	3 aý-1 ýyl	1 - 5 ýyl	5 ýyldan köp	2022 ý. 31-nji dekabry
Banklardaky serişdeler		-	20,059	-	-	-	20,059
Maýa goýumlar we gymmatly kagyzlar		-	-	-	-	126,431	126,431
Gaýry aktiwler		21,546	-	-	-	-	21,546
JEMI MALIÝE AKTIWLERI		7,224,929	43,944	1,445,721	1,053,190	2,861,658	12,629,442
MALIÝE BORÇNAMALARY:							
Müşderileriň serişdeleri	2.74%	8,345,548	74,156	62,984	198,182	157	8,681,027
Banklardan we gaýry maliýe edaralaryndan alnan karzlar	0.84%	-	-	2,751,240	246,412	484,593	3,482,245
Göterimleri hasaplanýan maliýe borçnamalaryň hemmesi		8,345,548	74,156	2,814,224	444,594	484,750	12,163,272
Banklaryň we gaýry maliýe institutlaryň serişdeleri		4,066	-	-	-	-	4,066
Gaýry borçnamalar		2,996	-	3,897	1,015	-	7,908
JEMI MALIÝE BORÇNAMALARY		8,352,610	74,156	2,818,121	445,609	484,750	12,175,246
Aktiwler bilen borçnamalaryň arasyndaky aratapawut		(1,127,681)	(30,212)	(1,372,400)	607,581	2,376,908	454,196
Göterimleri hasaplanýan aktiwler bilen borçnamalaryň arasyndaky aratapawut		(8,119,853)	(50,271)	(1,368,503)	608,596	2,250,477	
	Ortaça hasapla nan stawka	1 aýa çenli	1 - 3 aý	3 aý-1 ýyl	1 - 5 ýyl	5 ýyldan köp	2021 ý. 31-nji dekabry
MALIÝE AKTIWLERI:							
Banklardaky serişdeler	3.22%	-	30,000	-	43,750	-	73,750
Müşderilere berlen karzlar	4.00%	737,437	27,856	1,280,451	2,404,111	2,317,921	6,767,776
Göterimleri hasaplanýan maliýe aktiwleriň hemmesi		737,437	57,856	1,280,451	2,447,861	2,317,921	6,841,526
Pul serişdeleri we olaryň ekwiwalentleri		739,038	-	-	-	-	739,038
Banklardaky serişdeler		82,107	-	-	-	-	82,107
Maýa goýumlar we gymmatly kagyzlar		-	-	-	-	126,431	126,431
Gaýry aktiwler		576,345	-	-	-	-	576,345
JEMI MALIÝE AKTIWLERI		2,134,927	57,856	1,280,451	2,447,861	2,444,352	8,365,447

	Ortaça hasapla nan stawka	1 aýa çenli	1 - 3 aý	3 aý-1 ýyl	1 - 5 ýyl	5 ýyldan köp	2021 ý. 31-nji dekabry
MALIÝE							
BORÇNAMALARY:							
Müşderileriň serişdeleri 3.23%		4,374,016	89,183	14,045	-	-	4,477,244
Banklardan we gaýry maliýe edaralaryndan alnan karzlar 0.96%		1,045,048	435,930	1,099,765	275,693	506,971	3,363,407
Göterimleri hasaplanýan maliýe borçnamalaryň hemmesi		5,419,064	525,113	1,113,810	275,693	506,971	7,840,651
Banklaryň we gaýry maliýe institutlaryň serişdeleri		182	-	-	-	-	182
Gaýry borçnamalar		4,579	-	1,943	714	-	7,236
JEMI MALIÝE BORÇNAMALARY		5,423,825	525,113	1,115,753	276,407	506,971	7,848,069
Aktiwler bilen borçnamalaryň arasyndaky aratapawut		(3,288,898)	(467,257)	164,698	2,171,454	1,937,381	517,378
Göterimleri hasaplanýan aktiwler bilen borçnamalaryň arasyndaky aratapawut		(4,681,627)	(467,257)	166,641	2,172,168	1,810,950	

Geljekki göterimleriň möçberleri ýokardaky tablisada görkezilmedik. Göterimleri hasaplanýan aktiwleriň we borçnamalaryň hemmesi boýunça diýen ýaly hasaplamalar kesgitleýjiler boýunça amala aşyrylýarlar.

Aktiwleriň we borçnamalaryň üzülyän döwürleri we kabul ederlikli harajatlarda (olaryň üzülyän pursatynda) göterim borçlary çalşyrmak ukyplylygy Bankyň likwidliginiň we onuň göterim stawkalarynyň we alyş-çalyş nyrhlarynyň üýtgeşme durumlaryna duýgurlygynyň kesgitlenmeginde iň wajyp şertleri bolup durýar.

Likwidligiň töwekgelçiliginiň we göterim stawkanyň üýtgemeginiň töwekgelçiliginiň mundan beýläkdäki seljermesi 7 MHHÜ laýyklykda aşakdaky tablisalarda görkezilen. Şu tablisalarda görkezilen möçberler balans hasabatynda şöhlelendirilen möçberlere laýyk gelmeýär, çünki aşakda görkezilen tablisa netijeli göterim stawkanyň usuly boýunça balans hasabatynda ykrar edilmedik, şertnamalar boýunça galan jemlenen tölegleri (şol sanda göterimleriň tölenilmegi) görkezýän maliýe borçlaryň üzülmeginiň möhletleriniň seljermesini öz içine alýar.

Diskontirlenmedik maliýe borçnamalaryň seljermesi

Aşakda getirilen tablisa şertnamalaýyn diskontirlenmedik pul akymalary boýunça 2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna Bankyň borçnamalarynyň paýlanylmagyny görkezýär.

	Ortaça hasapla nan stawka	1 aýa çenli	1 - 3 aý	3 aý-1 ýyl	1 - 5 ýyl	5 ýyldan köp	2022 ý. 31-nji dekabry
Banklaryň we gaýry maliýe institutlaryň serişdeleri		4,066	-	-	-	-	4,066
Müşderileriň serişdeleri 2.74%		8,347,370	77,269	74,925	207,522	250	8,707,336
Banklardan we gaýry maliýe edaralaryndan alnan karzlar 0.84%		2,478	4,717	2,772,033	269,165	512,714	3,561,107
Gaýry borçnamalar		2,996	-	3,897	1,015	-	7,908
JEMI MALIÝE BORÇNAMALARY:		8,356,910	81,986	2,850,855	477,702	512,964	12,280,417

	Ortaça hasapla nan stawka	1 aýa çenli	1 - 3 aý	3 aý-1 ýyl	1 - 5 ýyl	5 ýyldan köp	2021 ý. 31-nji dekabry
Banklaryň we gaýry maliýe institutlaryň serişdeleri		182	-	-	-	-	182
Müşderileriň serişdeleri 3.23%		4,442,569	2,463	29,813	17,997	-	4,492,842
Banklardan we gaýry maliýe edaralaryndan alnan karzlar 0.96%		1,046,587	438,676	1,108,853	300,602	541,557	3,436,275
Gaýry borçnamalar		4,579	-	1,943	714	-	7,236
JEMI MALIÝE BORÇNAMALARY:		5,493,917	441,139	1,140,609	319,313	541,557	7,936,535

Bazar töwekgelçiligi

Bazar töwekgelçiligi göterim stawkanyň üýtgemeginiň töwekgelçiligini, walýuta töwekgelçiligi we Bank sezewar bolýan beýleki baha töwekgelçiliklerini öz içine alýar. 2022-nji ýylda şu töwekgelçilikleriň düzüminde we Bankda şu töwekgelçiliklere baha bermek we olary dolandyrmak usullarynda üýtgeşmeler bolup geçmedi.

Üýtgeýän göterim stawkaly serişdeler çekilen ýagdaýynda töwekgelçilikler kesgitli we üýtgeýän stawkalar boýunça karzlaryň arasyndaky zerur gatnaşygy saklamak arkaly Bank tarapyndan dolandyrylar.

Göterim stawkanyň üýtgemegine duýgurlygynyň seljermesi

Bank bazar şertleriniň amatsyz üýtgeşmeleri sebäpli ýüze çykyp biljek mümkin ýitgilere döwürleýin baha bermekligi geçirmek arkaly göterim stawkanyň üýtgemeginiň töwekgelçiliklerini dolandyryar. Maliýe bölümi Bankyň gündelik maliýe ýagdaýynyň monitoringini geçirýär, göterim stawkanyň üýtgemegine Bankyň duýgurlygyna we onuň Bankyň girdejisine edýän täsirine baha berýär.

Hasabat seneleri ýagdaýyna Bank göterim stawkanyň üýtgemeginiň töwekgelçiligine sezewar bolmady, çünki karzlar kesgitli göterim stawka bilen çekilen boldy. Çekilen serişdeler üçin göterim stawkalary ýylda 0% -den 12% çenli, müşderileriň karzlary üçin bolsa ýylda 0 %-den 15% çenli üýtgeýärler.

Hasaba alyş toparlary we adalatly baha

Aşakda getirilen tablisa 2022-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýyna maliýe aktiwleriň we borçnamalaryň balans hem adalatly bahalaryny aýan edýär.

	Amortizirlenen baha boýunça bahalandyrylýan lar	PÝH arkaly adalatly baha boýunça bahalandyrylýan lar	GJG arkaly adalatly baha boýunça bahalandyrylýan lar	Umumy balans bahasy	Adalatly baha
Pul serişdeleri we olaryň ekwiwalentleri	6,977,688	-	-	6,977,688	6,977,688
Banklardaky serişdeler	327,809	-	-	327,809	327,809
Müşderilere berlen karzlar	5,175,968	-	-	5,175,968	5,175,968
Maýa goýumlar we gymmatly kagyzlar	-	-	126,431	126,431	126,431
Gaýry aktiwler	21,546	-	-	21,546	21,546
	<u>12,503,011</u>	<u>-</u>	<u>126,431</u>	<u>12,629,442</u>	<u>12,629,442</u>
Banklaryň we gaýry maliýe institutlaryň serişdeleri	4,066	-	-	4,066	4,066
Müşderileriň serişdeleri	8,681,027	-	-	8,681,027	8,681,027
Banklardan we gaýry maliýe edalaryndan alnan karzlar	3,482,245	-	-	3,482,245	3,482,245
Gaýry borçnamalar	7,908	-	-	7,908	7,908
	<u>12,175,246</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>12,175,246</u>	<u>12,175,246</u>

Aşakda getirilen tablisa 2021-nji ýylyň 31-nji dekabry ýagdaýyna maliýe aktiwleriň we borçnamalaryň balans hem adalatly bahalaryny aýan edýär.

	Amortizirlenen baha boýunça bahalandyrylýan lar	PÝH arkaly adalatly baha boýunça bahalandyrylýan lar	GJG arkaly adalatly baha boýunça bahalandyrylýan lar	Umumy balans bahasy	Adalatly baha
Pul serişdeleri we olaryň ekwiwalentleri	739,038	-	-	739,038	739,038
Banklardaky serişdeler	155,857	-	-	155,857	155,857
Müşderilere berlen karzlar	6,767,776	-	-	6,767,776	6,767,776
Maýa goýumlar we gymmatly kagyzlar	-	-	126,431	126,431	126,431
Gaýry aktiwler	576,345	-	-	576,345	576,345
	<u>8,239,016</u>	<u>-</u>	<u>126,431</u>	<u>8,365,447</u>	<u>8,365,447</u>
Banklaryň we gaýry maliýe institutlaryň serişdeleri	182	-	-	182	182
Müşderileriň serişdeleri	4,477,244	-	-	4,477,244	4,477,244
Banklardan we gaýry maliýe edalaryndan alnan karzlar	3,363,407	-	-	3,363,407	3,363,407
Gaýry borçnamalar	7,236	-	-	7,236	7,236
	<u>7,848,069</u>	<u>-</u>	<u>-</u>	<u>7,848,069</u>	<u>7,848,069</u>

Bankyň döwlet maýa goýum syýasatyny gowulandyrmak we onuň netijeliligini ýokarlandyrmak, ykdysadyýetdäki gurluş üýtgemeleri üçin maýa goýum taslamalaryny durmuşa geçirmek maksady bilen dürli döwlet maksatnamalaryna gatnaşmaklygy bilen baglylykdaky işiniň spesifikasiýa sebäpli, müşderilere berlen karzlar boýunça we Bankyň müşderileriniň serişdeleri boýunça ortaça göterim stawkasy Türkmenistanyň Merkezi bankynyň maglumatlaryna görä ortaça bazar stawkalaryna gabat gelýär. Değişlilikde, müşderilere berlen karzlaryň we Bankyň müşderileriniň serişdeleriniň adalatly bahasy onuň balans bahasyna deň.

Maliýe gurallarynyň adalatly bahasynyň iýerarhiýa derejeleri

Adalatly baha mejburi ýa-da likwidasiýa satuw ýagdaýlaryndan başga, biri birine garaşsyz bolan, geleşigi amala aşyrmaga isleg bildirýän, oňat habardar edilenleriň arasyndaky şu geleşikde maliýe guralynyň satyn alnyp bilinýän gymmaty hökmünde kesgitleýär. Görkezilen baha bermelerde Bankda bar bolan şol bir ýa-da başga maliýe gurallarynyň toplumynyň hakyky ýerlenilmeginde onuň alyp biljek pul möçberleri görkezilmän biler.

Pul serişdeleriniň balans gymmaty şu maliýe gurallarynyň gysga möhletlilik sebäpli adalatly baha takmynan deň.

MHHÜ (IFRS) 13 häzirki bazar şertlerinde baha bermäniň senesinde esasy (ýa-da has amatly) bazarda adaty geleşigiň çäklerinde aktiwiniň satuwynda alnyp bilinýän ýa-da borçnamanyň geçirilmeginde tölenilip bilinýän adalatly bahasyny kesgitleýär. Bankyň maliýe gurallarynyň uly bölegi üçin bazarlaryň ýoklugy sebäpli, bar bolan ykdysady ýagdaýynyň we guraly häsiýetlendirýän spesifik töwekgelçilikleriň şertlerinde adalatly bahany kesgitlemek üçin pikirlenmäni ulanmaly.

2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna şu bahany kesgitlemeklik oňaýly bolan maliýe gurallarynyň adalatly bahasyna baha bermek boýunça Bank tarapyndan aşakdaky usullar we çaklamalar ulanyldy:

Pul serişdeleri we olaryň ekwiwalentleri – pul serişdeleriniň we olaryň ekwiwalentleriniň häzirki bahasy adalatly baha gabat gelýärler.

Alynmaly hasaplar we gaýry debitor bergisi – häzirki baha şu maliýe gurallarynyň adalatly bahasyna takmynan gabat gelýär, çünki şübhele bergiler üçin ätiýaçlyk karz töwekgelçiligini görkezmek üçin zerur diskontyň ygtyýar edilýän baha bermesi bolup durýar.

Tölenilmeli hasaplar we gaýry borçnamalar – häzirki baha guralyň gysga möhletli häsiýeti sebäpli, şu maliýe gurallarynyň adalatly bahasyna takmynan gabat gelýär.

Uzak möhletli borçnamalar – häzirki baha adalatly baha takmynan gabat gelýär, çünki uzak möhletli borçnamalarynyň göterim stawkasy meňzeş karz töwekgelçiligi we hasabat senesine üzüliş möhleti bilen bolan karzlara salgyylanyp, takmynan bazar stawkasyna gabat gelýär.

Adalatly baha, ilkinji nobatda, bar bolanda bazaryň elýeter başlangyç maglumatlaryna esaslanan baha emele getirmäniň bazar kotirrowkalaryny ýa-da standart nusgalaryny ulanmak bilen kesgitleýär hem-de garaşylýan jemi geljekki pul serişdeleriniň gelmegi/gaýtmagy bolup durýar. Bank aşakdaky görnüşde maliýe aktiwiniň ýa-da borçnamasynyň adalatly bahasyna baha bermek üçin ulanylýan başlangyç maglumatlarynyň çeşmesiniň derejesine we synlanylyşyna esaslanan, üç derejeli iýerarhiýadaky maliýe gurallarynyň adalatly bahasyny aşakdaky toparlara bölýär:

1-nji Dereje	1-nji Derejäniň başlangyç maglumatlary – bu Bankyň baha kesme senesine girme ygtyýaryny alyp biljek meňzeş aktiwleri ýa-da borçnamalary üçin aktiw bazarlarynda kotirlenilýän bahalar (düzedilmeýän).
2-nji Dereje	2-nji Derejäniň başlangyç maglumatlary – bu 1-nji Derejä goşulan kotirlenilýän bahalar bolup durmaýan we aktiw ýa-da borçnama üçin göni ýa-da göni däl synlanylan bolup durýan, başlangyç maglumatlary.
3-nji Dereje	3-nji Derejäniň başlangyç maglumatlary – bu aktiw ýa-da borçnama üçin synlanylmaýan başlangyç maglumatlary

Birinji derejeli başlangyç maglumatlaryna, ilkinji nobatda, biržada söwdasy edilýän maliýe aktiwleri we maliýe borçnamalary degişli, şol bir wagtda ikinji derejeli klassifikasiýa, ilki bilen, adalatly bahasy, esasan, walýuta kotirowkalaryndan we aňsatlyk bilen synlanylýan kotirowkalardan kesgitlenilýän maliýe aktiwlerini we maliýe borçnamalaryny öz içine alýarlar. Üçünji derejeli klassifikasiýa, ilkinji nobatda, adalatly bahasy, esasan, degişli bazar baha bermelerini, hili we karz differensiallaryny ulanýan nusgalardan gelip çykýan maliýe aktiwleri hem maliýe borçnamalary degişlidir. Haçan-da Bank synlanylýan bazar başlangyç maglumatlarynyň kömegi bilen adalatly bahany tassyklap bilmedik şertlerinde (üçünji derejeli adalatly baha), beýleki baha berme nusgasynyň adalatly bahanyň möhüm derejede tapawutlanýan baha bermelerine getirip bilmegi mümkindir.

Bankyň syýasatyna laýyklykda maliýe gurallarynyň söwdasy bilen bagly bolan amallar özara hasaba alyş barada umumy ylalaşyklaryň çäklerinde ýa-da kontragentleriniň tölemäge ukypsyz bolan ýa-da batan ýagdaýynda olaryň öňünde/olardan galyndylaryň özara hasaba alyş mümkinçiligi barada beýleki möhletli şertnamalar resmileşdirilýärler.

Aşakda getirilen tablisalar 2022-nji we 2021-nji ýyllaryň 31-nji dekabry ýagdaýyna maliýe aktiwleriniň we maliýe borçnamalarynyň adalatly bahasyny görkezýärler. Wagtyly-wagtynda esasyda adalatly baha boýunça bahalandyrylýan gaýry aktiwler we borçnamalar, pul serişdeleri we olaryň ekwiwalentleri. Wagtyly-wagtynda edilmeýän esasyda adalatly baha üçin baha bermeler geçirilmedi.

	1-nji dereje	2-nji dereje	3-nji dereje	2022 ý. 31-nji dekabry
MALIÝE AKTIWLERI:				
Pul serişdeleri we olaryň ekwiwalentleri	6,977,688	-	-	6,977,688
Banklardaky serişdeler	327,809	-	-	327,809
Müşderilere berlen karzlar	-	5,175,968	-	5,175,968
Maýa goýumlar we gymmatly kagyzlar	-	-	126,431	126,431
Gaýry aktiwler	-	-	21,546	21,546
	<u>7,305,497</u>	<u>5,175,968</u>	<u>147,977</u>	<u>12,629,442</u>

MALIÝE BORÇNAMALARY:				
Banklaryň we gaýry maliýe institutlaryň serişdeleri	4,066	-	-	4,066
Müşderileriň serişdeleri	-	8,681,027	-	8,681,027
Banklardan we gaýry maliýe edaralaryndan alnan karzlar	-	3,482,245	-	3,482,245
Gaýry borçnamalar	-	-	7,908	7,908
	<u>4,066</u>	<u>12,163,272</u>	<u>7,908</u>	<u>12,175,246</u>

	1-nji dereje	2-nji dereje	3-nji dereje	2021 ý. 31-nji dekabry
MALIÝE AKTIWLERI:				
Pul serişdeleri we olaryň ekwiwalentleri	739,038	-	-	739,038
Banklardaky serişdeler	155,857	-	-	155,857
Müşderilere berlen karzlar	-	6,767,776	-	6,767,776
Maýa goýumlar we gymmatly kagyzlar	-	-	126,431	126,431
Gaýry aktiwler	-	-	576,345	576,345
	<u>894,895</u>	<u>6,767,776</u>	<u>702,776</u>	<u>8,365,447</u>

MALIÝE BORÇNAMALARY:	182	-	-	182
Banklaryň we gaýry maliýe institutlaryň serişdeleri	-	4,477,244	-	4,477,244
Müşderileriň serişdeleri	-	3,363,407	-	3,363,407
Banklardan we gaýry maliýe edaralaryndan alnan karzlar	-	-	7,236	7,236

182	7,840,651	7,236	7,848,069
-----	-----------	-------	-----------

Walýuta töwekgelçiligi

Walýuta töwekgelçiligi walýutalaryň alyş-çalyş hümmetleriniň üýtgemegi sebäpli maliýe guralyň gymmatynyň üýtgemeginiň töwekgelçiligi bolup durýar. Bankyň maliýe ýagdaýy we pul serişdeleriniň akymlyry daşary ýurt walýutalarynyň alyş-çalyş hümmetleriniň üýtgäp durmagynyň täsirine sezewar bolup durýar. Ýolbaşçylar Banka milli we daşary ýurt walýutalarynyň hümmetiniň ep-esli üýtgäp durmalaryndan ýitgileri azaltmaga ýardam berýän türkmen manadynyň göz önünde tutulýan hümmetiniň gaçmagyndan we gaýry makroykdysady görkezijilerden ugur alyp, açyk walýuta pozisiýasyny kesgitlemek arkaly walýuta töwekgelçiliginiň dolandyrylmagyny amala aşyrýarlar.

Bank uly walýuta töwekgelçiligine sezewar bolmaýar, sebäbi maliýe aktiwleriň we borçnamalaryň köp bölegi türkmen manady we, nyryhy Türkmenistanyň Merkezi Banky tarapyndan bellenilen, ABŞ-nyň dollary görnüşinde bolup durýar.

Bankyň walýuta töwekgelçiliginiň derejesi baradaky maglumat aşakda berlen:

	Manat	ABŞ-nyň dollary	Ýewro	Gaýrylar	2022 ý. 31-nji dekabry
MALIÝE AKTIWLERI:					
Pul serişdeleri we olaryň ekwiwalentleri	6,958,185	17,195	1,976	332	6,977,688
Banklardaky serişdeler	250,000	74,427	2,259	1,123	327,809
Müşderilere berlen karzlar	5,165,411	10,557	-	-	5,175,968
Maýa goýumlar we gymmat bahaly kagyzlar	126,431	-	-	-	126,431
Gaýry aktiwler	21,546	-	-	-	21,546
JEMI MALIÝE AKTIWLERI	12,521,573	102,179	4,235	1,455	12,629,442
MALIÝE BORÇNAMALARY:					
Banklaryň we gaýry maliýe institutlaryň serişdeleri	4,066	-	-	-	4,066
Müşderileriň serişdeleri	8,627,401	49,256	3,370	1,000	8,681,027
Banklardan we gaýry maliýe edaralaryndan alnan karzlar	3,476,289	5,956	-	-	3,482,245
Gaýry borçnamalar	6,142	1,766	-	-	7,908
JEMI MALIÝE BORÇNAMALARY	12,113,898	56,978	3,370	1,000	12,175,246
AÇYK POZISIÝA	407,675	45,201	865	455	

	Manat	ABŞ-nyň dollary	Ýewro	Gaýrylar	2021 ý. 31-nji dekabry
MALIÝE AKTIWLERI:					
Pul serişdeleri we olaryň ekwiwalentleri	719,889	14,807	4,250	92	739,038
Banklardaky serişdeler	30,000	97,310	28,538	9	155,857
Müşderilere berlen karzlar	6,767,073	703	-	-	6,767,776
Maýa goýumlar we gymmat bahaly kagyzlar	126,431	-	-	-	126,431
Gaýry aktiwler	576,227	118	-	-	576,345
JEMI MALIÝE AKTIWLERI	<u>8,219,620</u>	<u>112,938</u>	<u>32,788</u>	<u>101</u>	<u>8,365,447</u>
MALIÝE BORÇNAMALARY:					
Banklaryň we gaýry maliýe institutlaryň serişdeleri	182	-	-	-	182
Müşderileriň serişdeleri	4,360,966	84,329	31,930	19	4,477,244
Banklardan we gaýry maliýe edarylaryndan alnan karzlar	3,210,626	152,781	-	-	3,363,407
Gaýry borçnamalar	4,340	2,896	-	-	7,236
JEMI MALIÝE BORÇNAMALARY	<u>7,576,114</u>	<u>240,006</u>	<u>31,930</u>	<u>19</u>	<u>7,848,069</u>
AÇYK POZISIÝA	<u>643,506</u>	<u>(127,068)</u>	<u>858</u>	<u>82</u>	

26. SEGMENT HASABATLYLYGY

Bankyň işleri diňe bankyň işlerine degişli bolup durýar, hem-de Türkmenistanda jemlenen.

27. HASABAT DÖWRÜNDEN SOŇKY WAKALAR

Maliýe hasabatlylygynyň çykarylýan senesi ýagdaýyna, MHHÜ (IAS) 10 “Hasabat döwründen soňky

Baker Tilly Klitou and Partners SRL trading as Baker Tilly is a member of the global network of Baker Tilly International Ltd., the members of which are separate and independent legal entities.

© 2023 Baker Tilly

Contact us

Bucharest Office
42 Pipera Street, Globalworth
Plaza, 7th Fl., 2nd Sector,
Bucharest, Romania

T: +40 21 3156100
F: +40 21 3156102
E: info@bakertilly.ro
W: www.bakertilly.ro